

KĀ ATTĪSTĪT SKOLĒNU SPĒJAS NOVĒRTĒT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻOS UN SOCIĀLAJOS TĪKLOS PIEEJAMO INFORMĀCIJU

**Metodiskais materiāls
skolotājiem izstrādāts
sadarbībā ar
Baltkrievijas, Gruzijas,
Lietuvas un Krievijas
Federācijas pārstāvjiem**

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

KĀ ATTĪSTĪT SKOLĒNU SPĒJAS NOVĒRTĒT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻOS UN SOCIĀLAJOS TĪKĻOS PIEEJAMO INFORMĀCIJU

Metodiskais materiāls skolotāju
apmācībai par izglītošanu pilsoniskuma
un cilvēktiesību jautājumos

Nosaukums oriģinālvalodā:

How to develop the ability of students to assess information from media and social networks?

Šis Eiropas Padomes materiāls ir izveidots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Šajā materiālā ir pausts autora(-u) viedoklis un tas var neatspoguļot Eiropas Savienības vai Eiropas Padomes oficiālo politiku.

Visas tiesības aizsargātas. Jautājumos par šī materiāla vai tā daļas tulkošanu, reproducēšanu vai izmantošanu jebkurā formātā un veidā, elektroniski (t.sk. internetā) vai fiziski, t.sk. kopēšanu, pārpublicēšanu un tmldz., lūgums vērsties Komunikācijas direktorātā (F-67075 Strasbourg Cedex vai publishing@coe.int). Visi pieteikumi par materiāla vai tā daļu publicēšanu vai tulkošanu jāadresē Komunikācijas direktorātam vai Demokrātiskas pilsonības un līdzdalības direktorāta Izglītības politikas nodaļai.

Vāks un izkārtojums: Eiropas Padomes Dokumentu un publikāciju sagatavošanas departaments (SPDP)

©Fotogrāfijas: Shutterstock

Council of Europe Publishing, F-67075 Strasbourg Cedex,

<http://book.coe.int>, www.coe.int

©Eiropas Padome, 2015.gada oktobris publikācija angļu valodā
Pārpublicēts 2016.gada jūlijā

Nosaukums latviešu valodā:

Kā attīstīt skolēnu spējas novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju

Materiālu izdevusi Eiropas Padome un tas tiek izmantots ar Eiropas Padomes atļauju. Šis tulkojums ir sagatavots ar Eiropas Padomes atbalstu, bet par tā saturu atbild tulkotājs.

Jaunatnes līderu koalīcija, 2017.gada oktobris

Tulkots latviešu valodā ar Eiropas Padomes un Eiropas Savienības atbalstu 2017.gadā.

Drukāts Latvijā.

Par tulkojumu atbild :
Biedrība "Jaunatnes līderu koalīcija",
www.waytothink.lv

SATURS

PRIEKŠVārds	5
IEVADS	7
Demokrātija 21.gadsimtā – digitālā demokrātija	7
Izglītības politika 21.gadsimtā. 21.gadsimta skolotājs	7
Kritiskā un analītiskā domāšana digitālajā laikmetā	8
PILSONISKĀ UN CILVĒKTIESĪBU IZGLĪTĪBA UN SKOLĒNU SPĒJAS IZVĒRTĒT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻOS UN SOCIĀLAJOS TĪKLOS PIEEJAMO INFORMĀCIJU	9
Pamatinformācija	9
Tiesiskais regulējums, normatīvie akti, mācību programma	10
Skolotāju apmācības programmas, profesionālie resursi	13
Problēmas, izaicinājumi, rezultāti	16
SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS	19
PIELIKUMI (NODARBĪBAS)	21
Baltkrievija	21
Gruzija	23
Lietuva	24
Krievijas Federācija	31

PRIEKŠVĀRDS

Dārgo lasītāj!

— Esam priecīgi dalīties ar rezultātiem, kas iegūti kopīgajā pilotprojektā “Skolotāju apmācība par izglītošanu pilsoniskuma un civiltiesību jautājumos – kā attīstīt skolēnu spējas novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju?”. Projekts tika īstenots, piedaloties pārstāvjiem no Baltkrievijas, Gruzijas, Lietuvas un Krievijas Federācijas, kuru sadarbība notika Eiropas Savienības un Eiropas Padomes atbalstītās kopīgās pilotprojektu programmas “Civiltiesības un demokrātija darbībā” ietvaros.

— Ņemot vērā interneta un sociālo tīklu lomu sabiedrības ikdienā, jo īpaši nākamās paaudzes dzīvē, projekts īstenots ļoti piemērotā brīdī. Internets sniedz neierobežotas saziņas iespējas. Internetā pieejama visdažādākā informācija, kuras saturs un mērķis mēdz būt pretrunīgs. Turklāt internetā atrodams plašs pagātnes un aktuālo notikumu interpretāciju klāsts, ko izmanto, lai manipulētu ar iedzīvotāju izpratni, dažkārt arī vervējot tos dalībai ekstrēmistu grupējumos. Sniedzot šo informāciju jauniešiem pievilcīgā veidā, ekstrēmistu kustības izmanto jauniešu maksimālismu, vilšanos un vēlmi rast jaunas un drosmīgas pašapliecināšanās iespējas.

— Jauniešu vidū aizvien biežāk novērojama atkarība no interneta, kas savukārt mazina iespējamību, ka jaunieši internetā izlasītos ieteikumus un uztvertos kārdinājumus vai to iespējamās sekas pārrunās ar vienaudžiem vai pieaugušajiem. Pievienojoties kādam sociālajam tīklam, jaunieši bieži vien ieskauj visdažādāko faktu un interpretāciju gūzma. Dažkārt viņš pamana tikai pievilcīgo un nezināmo idejas “fasādi”, nevis apslēpto domu.

— Jauniešiem ir jāizkopj prasmes kritiski vērtēt informāciju un apzināties savas rīcības iespējamās sekas. Bez šīm prasmēm un izpratnes jaunieši var pieņemt bezatbildīgus un bīstamus lēmumus, kas var atstāt ilgstošas sekas. Ļoti būtiska ir gudra padomdevēja vai skolotāja loma – šāds cilvēks var palīdzēt jauniešiem attīstīt vajadzīgās prasmes un izpratni. Nereti šo lomu uzņemas skolotājs. Tomēr arī skolotāji ne vienmēr spēj atbilstoši novērtēt interneta un sociālo tīklu saturu.

— Mūsdienās internets kļuvis arī par platformu politiskām un ideoloģiskām cīņām. Diemžēl, tās norisinās ne tikai interneta vidē, bet izpaužas arī reālos militāros un etniskos konfliktos, turklāt to skaits strauji aug. Uzmanību aizvien biežāk piesaista rasu savstarpējais naidīgums un neiecietība etniskās izcelsmes dēļ. To spilgti apliecina traģiskie notikumi Ukrainā, Parīzē un Kopenhāgenā. Internetā un sociālajos tīklos pausta sabiedrības reakcija uz šiem notikumiem ir emocionāli piesātināta.

— Parasti konfliktā iesaistītās puses redz tikai vienu interpretāciju par notikušo, bet tas nekādi nepalīdz atrisināt konfliktu. Ir svarīgi uzturēt dialogu, vairot savstarpējo sapratni, rast kompromisu un vienoties par miermīlīgu konflikta atrisināšanu. Skolotājam ir jābūt gatavam palīdzēt skolēniem apgūt prasmes meklēt un salīdzināt informāciju par dažādiem skatupunktiem, analizēt vienpusēju informāciju un atpazīt sociālo mediju izmantošanu manipulācijām. Skolotājam ir jābūt attīstītai starpkultūru kompetencei, lai viņš varētu palīdzēt skolēnam attīstīt minētās prasmes, zināšanas un attieksmes.

■ Uzlabojot starpkultūru kompetenci, paveras iespēja pārvarēt aizspriedumus. Tas ļauj veidot izpratni par to, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības tikt cienītam. Tas atvieglo saziņu un sadarbību ar citiem, ņemot vērā, cienot un novērtējot kultūrvides dažādību. Starpkultūru dialogs sekmīgi palīdz izpildīt šo ļoti grūto uzdevumu, jo tā ietvaros var iepazīt citu kultūru un tās atšķirīgās iezīmes, veidot cieņpilnu attieksmi pret šo kultūru, kā arī apņemties rast kopīgu valodu, kas veicinās izpratni un starpkultūru sadarbību.

■ Viens no šāda starpkultūru dialoga piemēriem ir pilotprojekts "Skolotāju apmācība par izglītošanu pilsoniskuma un cilvēktiesību jautājumos – kā attīstīt skolēnu spējas novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju?". Projekta ietvaros pārstāvji no Baltkrievijas, Gruzijas, Lietuvas un Krievijas Federācijas apmainījās ar informāciju par gūtajiem panākumiem un pieredzi, pārrunāja problēmjautājumus, kā arī iepazinās ar alternatīvu pieeju problēmu risināšanai. Sākotnējo piesardzību pakāpeniski nomainīja savstarpēja uzticēšanās un patiesa interese par partneru izaicinājumiem un sasniegumiem.

■ Mums visiem ir vienas mājas, un dzīves kvalitāte šajās mājās ir atkarīga no tā, ko visi kopīgi spēsim paveikt. Starpkultūru dialogs nodrošina vislabāko iespēju gūt sekmes šajā jomā. Mums ir jāiemācās saskatīt vienojošo un pieņemt atšķirīgo un jāapzinās, ka lēmumi ir jāpieņem visiem kopā, respektējot ikviena intereses un vajadzības. Mūsu daudzveidība ir Eiropas bagātība, un tā dod iespēju Eiropai būt radošai.

Profesors Vladimirs Jančuks (Vladimir Yanchuk)

IEVADS

DEMOKRĀTIJA 21.GADSIMTĀ – DIGITĀLĀ DEMOKRĀTIJA

Interneta un sociālo tīklu līdz šim nepieredzētā ietekme un dzīvotspēja liecina par to, ka 21.gadsimta iesākumā cilvēki ir gan saņēmuši vislielāko dāvanu, gan saskārušies ar vislielāko izaicinājumu – digitālo pilsonību. Internets ir iedzīvinājis tādas pārmaiņas, kādas pat visdrosmīgākajiem utopistiem šķita neiespējamā, proti, laika un telpas robežas, kas iepriekš kalpoja par pamatu pārvaldībai un regulējumiem nepieciešamajām pastāvošajām politiskajām, izglītības, ekonomikas un citām sistēmām, nu kļuvušas nosacītas. Šīs sistēmas tiek pārveidotas atbilstoši abām paralēlajām dimensijām, kurās dzīvojam, proti, realitātei un virtuālajai realitātei, turklāt otrajā no tām ir jānodrošina harmoniska līdzspastāvēšana pasaulē, t.i., jānodrošina digitālā demokrātija.

Demokrātija 21.gadsimtā nozīmē tās pamatprincipu atspoguļošanu virtuālajā realitātē tieši tāpat kā mūsu ierastajā, tradicionālajā realitātē, jo virtuālā realitātē, ņemot vērā tās sniegto nepieredzēto un nesamērojamo brīvību un iespējas, palielina šo principu pārkāpšanas risku. Virtuālās realitātes sniegtā pieejamība, iespējas un brīvība vilina daudzus, tāpēc ir nepieciešama dziļāka izpratne par cilvēktiesībām, jo šis jautājums rada neizbēgamas problēmas.

Interneta pasaulei nav robežu, bet mūsdienās cilvēki to lieto ik dienu, ir vajadzīgas labākas un mūsdienīgākas prasmes, kompetences un vērtības. Tie ir galvenie instrumenti, lai cīnītos pret diskrimināciju un vardarbību un novērstu konfliktus.

Mūsdienās izglītības sistēmu galvenais uzdevums ir izaudzināt digitālos pilsoņus.

Digitālās demokrātijas un digitālās pilsonības sakarā vispirms ir precīzi jānosaka, kas ir digitālais pilsonis vai kādam viņam vajadzētu būt. Raugoties no izglītības skatu punkta, ir ļoti svarīgi un pat vajadzīgi parādīt, ko mēs ar to domājam, jo jaunieši, kurus mācām kļūt par digitālajiem pilsoņiem, nav ne "teorētiski" bērni, ne "svešie", kuri reiz varētu ierasties mūsu pasaulē. Tie ir mūsu pašu bērni – skolēni, ar kuriem katru dienu satiekamies mācību stundās, kuru vēlmes, vajadzības, emocijas, prieku, garlaikošanos un attīstību vērojam ik dienu un kuri aizņem ļoti lielu daļu mūsu pašu dzīves. Tieši mēs virzām viņus tuvāk nākotnei – digitālajai nākotnei, par kuru ne tikai viņiem, bet arī mums pašiem pagaidām ir maz zināms, jo cilvēku iespējas ir neizmērojamas.

IZGLĪTĪBAS POLITIKA 21.GADSIMTĀ – 21.GADSIMTA SKOLOTĀJS

Šis ir vēsturisks brīdis – pašreizējā izglītības un pedagoģiskā paradigma mainās līdz ar dinamisko informācijas tehnoloģiju attīstību, savukārt demokrātijas pamatvērtības, piemēram, cilvēktiesības, cieņa pret daudzveidību, vārda brīvība, līdzdalība utt., nemainās. Pamazām sociālie tīkli un internets kļūst par visefektīvāko izglītības rīku gan formālajā, gan neformālajā izglītībā.

Lielākais izaicinājums, ar kuru jāsaskaras 21.gadsimta izglītības politikai – uz vērtībām balstīta izglītība, kur digitālā informācija, kā arī skolēnu un skolotāju digitālās prasmes ir izglītības procesa neatņemama sastāvdaļa.

— Uz mūsdienu skolotāju pleciem gulstas milzīga atbildība, jo savas karjeras laikā viņi ir ierauti cilvēcei nozīmīgākajā tehnoloģiskajā progresā. Viņi nedrīkst atpauzēt, jo viņu uzdevums ir izaudzināt tādus pilsoņus, kuriem ir visas nepieciešamās prasmes, lai ne tikai izdzīvotu realitātē, kas vēl nesens šķīta utopiska, bet arī pielāgotos neparedzamajai nākotnei, kas no šodienas skatu punkta var šķist utopiska.

— Mūsdienās ar vislielākajiem izaicinājumiem saskaras skolotāji jeb digitālie imigranti (kā tos nereti dēvē), kuru uzdevums ir sagatavot skolēnus jeb tā sauktos digitālos iedzimtos nākotnei, kas šiem skolēniem šķitīs dabiskāka un organiskāka nekā viņu skolotājiem. Lai pašreizējā situācija nepārvērstos nepārvaramā problēmā, skolotājiem ir jānodrošina pastāvīgs profesionāļu atbalsts, lai viņi justu, ka nav atstāti novārtā.

— Mūsdienu izglītības politika un izglītības standarti liek skolotājiem strādāt ne tikai ar uz zināšanām orientētiem nākotnes pilsoņiem, bet arī tādiem, kuriem piemīt 21.gadsimtā nepieciešamās prasmes, proti, nākotnes pilsoņus, kuri spēj pareizi orientēties gan tradicionālajā, gan virtuālajā realitātē, balstoties uz demokrātiskām vērtībām un attieksmi. Šā mērķa sasniegšanai galvenais instruments ir digitālie rīki un to mērķtiecīga un aktīva izmantošana klasē. Uz to skolotāji ir īpaši jāmudina, un viņiem ir jāpiedāvā pastāvīgas apmācības un atbalsta iespējas. Skolotājiem ir jābūt spējīgiem atbilstoši izmantot plašo informācijas telpu: atlasīt, novērtēt un analizēt informāciju, kā arī palīdzēt skolēniem izkopt šīs prasmes.

KRITISKĀ UN ANALĪTISKĀ DOMĀŠANA DIGITĀLAJĀ LAIKMETĀ

Lai gan visos cilvēces attīstības posmos ir bijis svarīgi spēt uztvert, saprast, analizēt, novērtēt un izmantot informāciju, mūsdienās tas ir īpaši svarīgi ikvienai personai gan profesionālajā darbībā, gan personiskajā dzīvē.

— Tā kā mūsdienās jebkura persona no jebkuras pasaules vietas var piekļūt jebkurai informācijai, kā arī pati kļūt par jebkuras informācijas autoru un izplatītāju, ir svarīgi dot skolēniem iespēju pētīt, kritiski vērtēt un analizēt informāciju, kā arī mudināt novērst diskrimināciju, cienīt daudzveidību un citu personu tiesības un aizsargāt savu identitāti interneta bezgalīgajās dzīlēs.

— Tas ir svarīgi ne tikai attiecībā uz atsevišķu personu – tas ir vajadzīgs arī mūsdienu pasaulē kopumā, lai nodrošinātu labklājību un mierīgu līdzāspastāvēšanu.

— Kāpēc? – Tāpēc, ka:

- ▶ no vienas puses, ir daudz informācijas, bet, no otras puses, ir "lietotājs", kuram ir jāspēj apstrādāt visu pieejamo informāciju un izvēlēties "pareizo" informāciju;
- ▶ no vienas puses, cilvēki labprāt izmanto iespēju viegli piekļūt informācijai, bet, no otras puses, tādējādi rodas lielāka iespējamība izplatīt nepareizu informāciju;
- ▶ no vienas puses, tiek piedāvātas plašākas pašizteikšanās iespējas, bet, no otras puses, pieaug arī cilvēktiesību neaizsargātība.

— Ņemot vērā iepriekš minēto, spēja kritiski analizēt un vērtēt informāciju ir kļuvusi par ļoti svarīgu izdzīvošanas prasmi, un tieši tāpēc to klasificē kā vienu no 21.gadsimta pamatprasmēm.

— Pēdējo gadu laikā pasaulē veiktie lasītprasmes pētījumi liecina, ka valstīs, kurās augstu vērtē spēju kritiski analizēt un izvērtēt informāciju, ir novērojama lielāka ekonomiskā stabilitāte un izaugsme. Tā nav tikai sakritība, tāpēc var teikt, ka ieguldījumi skolās ar mērķi palīdzēt skolēniem attīstīt iepriekš minētās prasmes, noteikti nodrošinās daudzpusīgu atdevi ne tikai attiecībā uz skolēnu personīgo un profesionālo attīstību, bet arī valsts ekonomisko labklājību.

PILSONISKĀ UN CILVĒKTIESĪBU IZGLĪTĪBA UN SKOLĒNU SPĒJAS NOVĒRTĒT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻOS UN SOCIĀLAJOS TĪKLOS PIEEJAMO INFORMĀCIJU

PAMATINFORMĀCIJA

Eiropas Padomes programma “Izglītošana demokrātiskas pilsonības un cilvēktiesību jomā”, kuras mērķis ir popularizēt demokrātisku mācīšanos, ir mēģinājums ieviest mehānismus, lai ar izglītības starpniecību varētu novērst un izskaust vardarbību, ekstrēmismu, ksenofobiju, diskrimināciju un neiecietību. Programmas mērķis ir veicināt sadarbību valstu starpā, mobilizēt kopīgus pasākumus kopēju problēmu risināšanai, kā arī sekmēt pieredzes apmaiņu. Lai to paveiktu, tiek sākti un īstenoti dažādi projekti, kuros uzmanība pievērsta iesaistīto valstu izvirzītajām prioritātēm un noteiktajām vajadzībām. Šie projekti ne tikai sniedz vērtīgu pieredzi iesaistītajām valstīm, bet palīdz arī citām valstīm, jo izvirzītās prioritātes un noteiktie izaicinājumi nav vietēja mēroga – tos rada pasaules procesi un notikumi.

— 2013.gada (jūlijs–decembris) projekts “Harta par pilsoniskās izglītības un izglītību cilvēktiesību jomā” tika īstenots ES / Eiropas Padomes pilotprojektu programmas “Cilvēktiesības un demokrātija darbībā” ietvaros ar četrām Eiropas Padomes dalībvalstīm – Baltkrievijas, Gruzijas, Lietuvas un Krievijas Federācijas – līdzdalību. Projekta divi galvenie rezultāti ir šādi:

- ▶ pētījums ar mērķi analizēt un izpētīt pašreizējo situāciju attiecībā uz sasniegumiem izglītībā un mācību metodēm, lai palīdzētu skolēniem attīstīt prasmes un kompetences, kas nepieciešamas dzīvei demokrātiskā sabiedrībā;
- ▶ filma, kurā apkopota iesaistīto valstu paraugprakse cīņā pret dažāda veida diskrimināciju izglītības jomā.

— Projektā iesaistīto valstu sadarbība turpinājās arī ārpus minētā projekta. Balstoties uz pētījuma rezultātiem un projektā aktualizētajām vajadzībām, tika sākts jauns pilotprojekts. Tika secināts, ka projektā iesaistītajām četrām valstīm ir kopīgas vajadzības un izaicinājumi, kurus Eiropas Padome atzina par būtiskiem, tāpēc tika sākts pilotprojekts “Skolotāju apmācība jautājumos par izglītošanu pilsoniskuma un cilvēktiesību jomā: kā attīstīt skolēnu spējas novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju?”.

— Lai ar ieviestajām informācijas vākšanas, analizēšanas un vērtēšanas metodēm risinātu iepriekš minētās problēmas un apmierinātu apzinātās vajadzības, projektam “Skolotāju apmācība par izglītošanu pilsoniskuma un cilvēktiesību jautājumos – kā attīstīt skolēnu spējas novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju?” tika izvirzīti šādi mērķi:

1. sniegt skolotājiem zināšanas un attīstīt viņu prasmes darbam tādā vidē, kuru ietekmē plašsaziņas līdzekļi un sociālie tīkli;
2. piedāvāt skolotājiem kvalifikācijas celšanas programmu un mācību materiālus, kas nepieciešami radošajā darbā, lai palīdzētu skolēniem kritiski vērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju.

Partnervalstu pārstāvniecību nodrošināja turpmāk minētās struktūras:

► *Baltkrievija*

Baltkrievijas Pēcdiploma izglītības akadēmija

► *Gruzija*

Gruzijas Izglītības un zinātnes ministrijas Skolotāju profesionālās pilnveides centrs

► *Lietuva*

Izglītības ministrija, Lietuvas Konfliktu novēršanas asociācija

► *Krievijas Federācija*

Krievijas Skolotāju profesionālās kvalifikācijas pilnveides akadēmija

Projekta ietvaros partnervalstis novērtēja, cik daudz to tiesību aktos, mācību programmās un skolotāju apmācības programmās tiek minēts ar digitālo informāciju saistītas analītiskās domāšanas un kritiskās vērtēšanas prasmes, kā arī izstrādāja un vadīja trīs nodarbības par aktuāliem jautājumiem.

► *Baltkrievija*

1. Multikulturāla izglītība plašsaziņas līdzekļu un izglītības iestāžu mijiedarbības sistēmā.
2. Migrantu un bēgļu sociālā integrācija un spēja pielāgoties kultūrvidēi.
3. Jauniešu vardarbības tiešsaistē novēršana.

► *Gruzija*

1. Starpkultūru saziņa.
2. Kā izmantot internetu, lai veicinātu diskriminācijas apkarošanu?
3. Naids runa.

► *Lietuva*

1. Tiešsaistes saziņas kultūra, pārkāpumi un sekas.
2. Informācija tiešsaistē: vai tiešām var ticēt visai tiešsaistē publicētajai informācijai?
3. Interneta kontrole un cenzūra – apspiešana vai nepieciešamība?

► *Krievijas Federācija*

1. Starpkultūru izglītība.
2. Balsošana tiešsaistē.
3. Finanšpratība.

Katras valsts izvēlēto tematu izpēte, kā arī sagatavotās un īstenotās projekta praktiskās nodarbības par šiem tematiem interesēja ne tikai šo valstu pārstāvjus, bet izrādījās vērtīgs resurss arī citu valstu pārstāvjiem. Tas noteikti uzskatāms par vienu no pozitīvajiem projekta rezultātiem, kas palīdzēs uzlabot sadarbību un pieredzes apmaiņu valstu starpā.

TIESISKAIS REGULĒJUMS, NORMATĪVIE AKTI, MĀCĪBU PROGRAMMA

ai nodrošinātu pasākumu efektivitāti un atbilstību vajadzībām, projekta ietvaros bija plānots izpētīt iesaistīto valstu tiesisko regulējumu, normatīvos aktus un mācību programmas.

Pirmajā mirklī šķita, ka visu četru valstu izglītības sistēmu pamatā ir rūpīgi sakārtots valsts tiesiskais regulējums, kas atbilst par izglītību atbildīgo starptautisko iestāžu sniegtajiem ieteikumiem. Izrādījās, ka visu četru valstu tiesību aktu sistēmā par prioritāti ir izvirzīti pilotprojekta īstenošanai izvēlētie temati: pilsoniskā izglītība, digitālās informācijas novērtēšanai vajadzīgo prasmju attīstība, kritiska analīze, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) izmantošana.

BALTKRIEVIJA

■ Vērtības, mērķi un normatīvais pamats, lai attīstītu skolēnu spēju novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju, ir definēti Baltkrievijas Republikas Konstitūcijā, Baltkrievijas Republikas Izglītības kodeksā un Baltkrievijas Republikas likumos – “Par bērnu tiesībām”, “Par informāciju, digitalizāciju un informācijas aizsardzību”, “Par valsts politiku attiecībā uz jauniešu jautājumiem Baltkrievijas Republikā”, “Par pamatojumu noziedzības novēršanas pasākumiem” un “Par nevērības pret bērniem un jauniešu noziedzības novēršanu” – kā arī Kriminālkodeksā, Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Likumā par bērnu un jauniešu tālākizglītības koncepciju un programmu Baltkrievijas Republikā.

■ Skolēnu komunikācijas un informācijas prasmes tiek pilnveidots gan mācību stundās, gan ārpusstundu nodarbībās mācību iestādē. Vidusskolas izglītības iestādēs skolēnu kompetences tiek pilnveidotas tādos mācību priekšmetos kā “Informācijas tehnoloģijas” (6.–11.klase), “Ievads skolas dzīvē” (1.–4.klase), “Cilvēks un pasaule” (1.–5.klase), “Sociālās zinības” (9.–11.klase) un “Pasaules vēsture” (5.–11.klase), kā arī fakultatīvās nodarbībās mācību priekšmetā “Pamats drošai dzīvei” (2.–9.klase).

■ Arodizglītības un specializētajās vidusskolas izglītības iestādēs skolēnu kompetences tiek veidotas un attīstītas tādos mācību priekšmetos kā “Informācijas tehnoloģijas”, “Sociālās zinības”, “Pasaules vēsture” un “Tiesību pamati”.

■ Baltkrievijas izglītības iestādes skolēniem piedāvā arī virkni ārpusstundu aktivitāšu un programmu.

GRUZIJA

■ Līdztekus Vispārējās izglītības likumam un Gruzijas nacionālajiem izglītības mērķiem nacionālā mācību programma ir prioritārais dokuments un galvenais Gruzijas skolu sistēmas juridiskais pamats. Papildus nacionālajā mācību programmā definētajām pamata kompetencēm, par prioritāti izvirzīta arī plašsaziņas līdzekļu lietošanas prasme un digitālo līdzekļu lietošanas prasme. Patlaban tiek pārskatīta Gruzijas nacionālā mācību programma, un šajā procesā, ņemot vērā arī pārējās prioritārās jomas, mērķis ir paplašināt “digitālo līdzekļu lietošanas prasmes”. Lai pilnveidotu “digitālo līdzekļu lietošanas prasmes”, ir jāpilnveido spēja apstrādāt internetā pieejamo informāciju, pārvaldīt savu “uzvedību” sociālajos tīklos un izmantot vārda brīvību. Viens no digitālo līdzekļu lietošanas prasmes galvenajiem aspektiem ir “digitālā pilsonība”, un, lai to nodrošinātu, ir jāaudzina informētas personas, kuras ievēro ētikas principus un likumus un kurām piemīt tehnoloģiju efektīvai lietošanai nepieciešamās prasmes. Liela uzmanība tiek pievērsta tam, lai skolēnu digitālo līdzekļu lietošanas prasmju attīstību nodrošinātu ne tikai viena, bet vairākas mācību disciplīnas. Uzdevums ir palīdzēt skolēniem attīstīt šādas prasmes:

- ▶ izpratne,
- ▶ komunikācija,
- ▶ analītiskā domāšana,
- ▶ sintētiskā domāšana,
- ▶ radošā domāšana,
- ▶ kritiskā domāšana.

■ Papildus nacionālās mācību programmas pārskatīšanai un aktualizēšanai 2015.gadā ir plānots pārskatīt skolotāju vispārējos profesionālos standartus, lai atbilstoši pievērstos visām pamatkompetencēm, ko paredz nacionālā mācību programma. Līdztekus citām būtiskām izmaiņām tiks konkrētāk, mērķtiecīgāk un noteiktāk definēta katra skolotāja tiešā atbildība attiecīgā mācību priekšmeta ietvaros palīdzēt skolēnam attīstīt rakstpratību, plašsaziņas līdzekļu lietošanas prasmi, digitālo līdzekļu lietošanas prasmi, kritisko un radošo domāšanu, sociālās kompetences u.c.

■ Gruzijas skolās būtisks reglamentējošais dokuments ir ne tikai nacionālā mācību programma un profesionālie standarti, bet arī ētikas kodekss.

■ Skolotāju, skolu direktoru un skolēnu ētikas kodeksu veido trīs nesaistīti dokumenti, kas ļauj skolās veidot pozitīvu darba un mācību vidi. Šis kodekss ir izstrādāts ieteikumu formā, un tā mērķis ir aizsargāt skolēnu, kā arī skolotāju un skolu direktoru tiesības un novērst skolās gan politisko un reliģisko propagandu, gan arī visu veidu vardarbību un diskrimināciju. Jāpiebilst, ka ētikas kodeksa izstrādē aktīvi iesaistījās skolēni, skolotāji un skolu direktori.

■ Papildus iepriekš minētajiem dokumentiem jānorāda, ka 2014.gadā Gruzijas parlaments apstiprināja Likumu par visu veidu diskriminācijas izskaušanu. Šis likums ir viens no svarīgākajiem juridiskajiem dokumentiem diskriminācijas novēršanai un izskaušanai dažādās izglītības un sociālajās iestādēs, kā arī sabiedrībā kopumā.

LIETUVA

■ Lietuvas vidusskolu vispārējās izglītības programmās un vispārējos izglītības standartos ir akcentēta nepieciešamība attīstīt skolēnu prasmes analizēt informāciju. Tāpēc izglītības procesā ir jāintegrē plašsaziņas līdzekļos pieejamās informācijas analīze. Šo standartu vidū ir sociālā izglītība, kas definēta kā atsevišķa joma; to uzskata par “priekšmeta “Pasaules izziņa” neatņemamu daļu, kuras pamatā ir ar vēsturi un ģeogrāfiju saistītas zināšanas par vidi, kā arī izglītošana par valsti, ekoloģiju, ekonomiku un pilsoniskumu”. Tomēr nav noteikts, ka plašsaziņas līdzekļu darbība būtu viena no jomām, ko vajadzētu analizēt skolā. Vispārējās izglītības programmā un vispārējās izglītības standartos ir noteikts mērķis attīstīt “spēju apkopot ērti pieejamu informācijas avotu sniegto informāciju par dzīvi, uzņemt un izprast jaunu informāciju, kā arī pēc iespējas labāk izmantot iegūtās zināšanas un pieredzi”.

■ Lietuvā dažās skolās audzēkņiem piedāvā papildu stundas nolūkā iepazīstināt viņus ar pamatprincipiem, uz kuriem balstās plašsaziņas līdzekļos piedāvātā satura analīze un kurus ņem vērā, vērtējot to, kādā veidā viens un tas pats saturs varētu tikt pausts dažādos plašsaziņas līdzekļu kanālos, piemēram, televīzijā, presē, radio un tiešsaistes plašsaziņas līdzekļos. Valda uzskats, ka šīs mācību stundas palīdz sasniegt vispārējās izglītības programmās izvirzīto mērķi, proti, palīdzēt skolēniem attīstīt analītiskās domāšanas un kritiskās vērtēšanas prasmes. Jāpiebilst, ka mācību stundas, kuru laikā skolēnus iepazīstina ar plašsaziņas līdzekļu darbību, ir fakultatīvas, tāpēc nav iekļautas vidusskolas obligātajā mācību kursā.

■ Lietuvas tiesiskais regulējums paredz nepilngadīgu personu aizsardzību pret negatīvu un kļūdaini sniegtu informāciju. Konkrētāk, šo jautājumu regulē Likums par nepilngadīgu personu aizsardzību pret publiskās informācijas kaitīgo ietekmi, Likums par informācijas sniegšanu sabiedrībai un Likums par reklāmām. Tomēr vidusskolēniem netiek sniegta sistemātiska informācija par iepriekš minēto tiesību aktu noteikumiem. Tāpēc ne visi skolēni apzinās savas tiesības un pienākumus kibertelpā. Lietuvas Republikas Civilt kodekss paredz iespēju personām aizsargāt savu godu un cieņu tiesā un pieprasīt kompensāciju gan par materiālu, gan nemateriālu kaitējumu.

■ Turklāt skolēniem, kuri rada plašsaziņas līdzekļu saturu, būtu jāapzinās, ka likums aizliedz kibertelpā īstenot jebkāda veida rīcību, ar ko citas personas tiek kūdītas pret kādu nacionālās, rasu, etniskās, reliģiskās vai cita veida identitātes personu grupu, un par šādu pārkāpumu ir paredzēta kriminālatbildība saskaņā ar Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 170.pantu.

■ Publiskās informācijas kvalitāti Lietuvā regulē Likums par informācijas sniegšanu sabiedrībai, Likums par nepilngadīgu personu aizsardzību pret publiskās informācijas kaitīgo ietekmi, kā arī citi spēkā esošie tiesību akti un Lietuvas žurnālistu ētikas kodekss. Reklāmu ētikas principus regulē Lietuvas Republikas rīcības kodekss reklāmu jomā. Tomēr, balstoties uz publiskās informācijas saturiskajiem aspektiem, šādu informāciju drīkst vērtēt arī Valsts patērētāju aizsardzības dienests, Vienlīdzīgu iespēju tiesībsarga birojs, neatkarīga brīvprātīgo asociācija – Lietuvas reklāmas birojs –, kā arī valsts tiesas.

KRIEVIJAS FEDERĀCIJA

■ Krievijā jaunās paaudzes izglītošana ir balstīta uz pilsoniskuma principiem, un tas ir svarīgs valdības, kā arī sabiedrības mērķis. Izglītības politikas pamatā ir šādi dokumenti:

- ▶ Krievijas Federācijas Konstitūcija
- ▶ Federālais likums “Par izglītību Krievijas Federācijā”.

— Krievijas Federācijas Konstitūcijā teikts, ka valsts galvenais uzdevums ir nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu un aizsardzību. Jaunajā federālajā likumā "Par izglītību Krievijas Federācijā" noteikti galvenie izglītības politikas principi, proti:

- ▶ humāna izglītība;
- ▶ cilvēku pirmtiesības uz dzīvību un veselību;
- ▶ personas tiesības un brīvības;
- ▶ pašcieņa, uzcītība, pilsoniskums, patriotisms, atbildība, juridiskā kultūra, rūpes par vidi, vienota izglītojošā vide Krievijas Federācijas teritorijā;
- ▶ etnokultūras iezīmju un tradīciju aizsardzība un attīstība daudznacionālā valstī.

— Valsts izglītības iniciatīva "Mūsu jaunā skola" palīdz veidot pilsonisku izglītību. Šī iniciatīva norāda valsts galvenos izglītības politikas virzienus un būtiskākās iezīmes. Jaunās tālākizglītības sistēmas galvenā raksturiezīme ir "ne tikai zināšanu un tehnoloģijas nodošana, bet arī radošās kompetences un gatavības pārkvalificēties veidošana". Šī raksturiezīme garantē tādas svarīgas pilsoniskās īpašības kā aktivitāte, izteikta iniciatīva, gatavība uzturēt multikulturālu dialogu, radoša domāšana un novatorisku risinājumu rašana, valsts vēstures un vēsturisko tradīciju ievērošana, valsts attīstība.

— Mūsdienās jauno Federālo valsts izglītības standartu ievēro visā Krievijas izglītības sistēmā. Federālo valsts izglītības standartu valsts izglītības politikā ievieša kā novatorisku iniciatīvu, ņemot vērā pašreizējos globālos izaicinājumus tādās jomās kā multikulturālisms, ekstrēmisms un fundamentālisms, kā arī iekļaujoša demokrātija, lielāka konkurence ekonomikā utt.

— Federāla iesaistīšanās likumu izstrādē pilsoniskās izglītības jomā ir veicinājusi reģionālās juridiskās bāzes izstrādi pilsoniskās izglītības jomā. Saskaņā ar federālajiem tiesību aktiem un pilsoniskās izglītības pilnveides normatīvo bāzi vairākos Krievijas Federācijas reģionos ir pieņemti dažādi tiesību akti, koncepcijas un programmas. Arī vietējo pārvalžu līmenī izstrādāti juridiskie dokumenti. Tāpēc Krievijas Federācijas pilsoniskās izglītības politika ietver normatīvos dokumentus, kas ir apstiprināti federālajā, reģionālajā un pašvaldību līmenī.

— Pilsoniskās izglītošanas darbā liela vērība tiek veltīta interneta tehnoloģijām. Skolu izglītojošajā vidē aizvien plašāk sāk lietot internetu. Tā izmantošana izglītošanas mērķiem palīdz izstrādāt pozitīvu metodi skolēnu socializācijai, sagatavot skolēnus praktisku problēmu risināšanai, kā arī izvēlēties "virtuālo" sociālo vidi. Turklāt tas ļauj ievērojami labāk nodrošināt izglītības materiālu pamanāmību un pieejamību, jo tiek izmantota ļoti būtiska papildu informācija, kontrolēt skolēnu zināšanas vai apmācību, gatavojoties datorizētai noslēguma pārbaudei, kā arī atvieglot skolotāju darbu stundu plānu sagatavošanā utt.

SKOLOTĀJU APMĀCĪBAS PROGRAMMAS, PROFESIONĀLIE RESURSI

Projektā iesaistīto valstu tiesību aktu izpētē tika secināts, ka ar rūpīgi formulētiem tiesību aktiem, kuros ir skaidri identificējams saturs, nebūt nepietiek, lai mazinātu ar izglītības procesu saistītos riskus un nodrošinātu šā procesa pareizu virzību. Lai izglītības tiesiskais regulējums nebūtu tikai pasīvi izmantots formāls dokuments, mācīšanas process būtu jāvirza moderatoram jeb personai, kas nodrošina procesu virzīšanu mācīšanās laikā - tam jābūt skolotājam ar attiecīgām prasmēm un spēju vadīt skolēnus pareizajā virzienā pretī prognozētajiem rezultātiem.

— Visās četrās pilotprojektā iesaistītajās valstīs būtiska uzmanība tiek pievērsta skolotāju profesionālajai pilnveidei, jo to uzskata par galveno faktoru skolēnu dažādo prasmju attīstībai. Lai nodrošinātu profesionālās pilnveides programmu saistību ar galvenajiem projektā skatāmajiem jautājumiem, tika veikts šo programmu novērtējums katrā valstī.

BALTKRIEVIJA

— Īpašu uzmanību pievērš skolotāju profesionālās pilnveides programmām, kā arī izglītības un apmācības kursiem. Pēcdiploma izglītības akadēmijā tiek piedāvātas apmācības programmas zināšanu atsvaidzināšanai, izglītības jomā nodarbināto vadītāju un speciālistu pārkvalifikācijai tādā jautājumā kā izglītības iestāžu un plašsaziņas līdzekļu mijiedarbība.

- Padziļināta apmācība pilna laika studijās un tālmācībā tiek piedāvāta šādos jautājumos:
 - ▶ “Moderno informācijas tehnoloģiju efektīva izmantošana izglītojošās aktivitātēs”;
 - ▶ “Skolotāju un skolēnu plašsaziņas līdzekļu lietošanas prasmes veidošana”;
 - ▶ “Mākoņpakalpojumi un elektroniskie resursi mācīšanas praksē”;
 - ▶ “Paņēmienu izglītības procesa dalībnieku kritiskās domāšanas attīstīšanai”;
 - ▶ “Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošana multikulturālas izglītības procesā”;
 - ▶ “Izglītības procesa dalībnieku starpkultūru informācijas kompetences veidošana”;
 - ▶ “Metodes tālmācības organizēšanai heterogēnās grupās”;
 - ▶ “Vienaudžu mācīšanās pieejas ieviešana mācību iestādēs”;
 - ▶ “Interneta resursi agresīvu bērnu un pusaudžu sociālam un psiholoģiskam atbalstam”;
 - ▶ “Sociālā integrācija un sociālam riskam pakļautu skolēnu pielāgošanas pilnveide”;
 - ▶ “Juridiskās, zinātniskās un metodoloģiskās informācijas sniegšana, lai atbalstītu pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt migrantu un bēgļu bērnu tiesības un likumīgās intereses”.

- Pār kvalificēšanās kursu laikā skolotāji var izmantot spēles tiešsaistē, kurās ietver interneta struktūras pamatjēdzienus, noteikumus darbam internetā, kā arī interneta etiķeti (angļu valodā: “netiquette”, kas darināts no “net” un “etiquette”). Spēles “Wild Web Woos” (<http://www.wildwebwoods.org>) pamatā ir Eiropas Padomes publikācija “Rokasgrāmata darbam internetā”.

- Savai profesionālajai pilnveidei skolotāji var ne tikai apmeklēt profesionālās pilnveides apmācības programmas, bet izmantot arī citus resursus:
 - ▶ Nozīmīgākais resurss ir Baltkrievijas Republikas Izglītības ministrijas tīmekļa vietne (<http://minedu.unibel.by>), kurā sniegts detalizēts Baltkrievijas Republikas oficiālo internetā pieejamo resursu saraksts, valsts izglītības sistēmas oficiālo informatīvo resursu saraksts, kā arī Baltkrievijas Republikas Izglītības ministrijas kompetencē esošo plašsaziņas līdzekļu tīmekļa vietņu saraksts.
 - ▶ Baltkrievijas Republikas valsts juridiskais interneta portāls (<http://www.belta.by>) – šis ir galvenais valsts informatīvais resurss, kurā sniegta informācija par pasaules datortiklu jurisprudenci un tiesisko digitalizāciju. Šajā portālā ir pieejami Baltkrievijas Republikas tiesību aktu dokumenti, kā arī juridiskā, zinātniskā, praktiskā, izglītības literatūra, atsauces un cita informācija jurisprudences un tiesiskās digitalizācijas jomā.
 - ▶ Baltkrievijas valsts izglītojošajā tīmekļa portālā (<http://www.edu.by>) skolotājiem, skolēniem un vecākiem ir pieejama informācija par dažādiem izglītības aspektiem. Tajā sniegta informācija par pedagoģiskās darbības, izglītības iestāžu un plašsaziņas līdzekļu mijiedarbības juridisko pamatu. Tīmekļa vietnē ir uzskaitītas gan ārpusstundu aktivitāšu programmas skolēniem, gan bērnu un jauniešu papildizglītības programmas. Turklāt tīmekļa vietnē ir pieejami normatīvie dokumenti, programmas, rokasgrāmatas, informācija par metodoloģijas attīstību. Valsts izglītojošajā interneta portālā ir izveidoti forumi “Komunikācija tiešsaistē”, “Mācīes tiešsaistē” (tālmācība); zvanu centrs “Jautā tiešsaistē”; plašsaziņas līdzekļu bibliotēka “Skaties tiešsaistē”, kurā tiek piedāvātas mācību grāmatu un rokasgrāmatu elektroniskās versijas, lai palīdzētu attīstīt skolotāju, skolēnu un vecāku spēju pareizi novērtēt plašsaziņas līdzekļos, internetā un sociālajos tīklos pieejamo informāciju.
 - ▶ Tīmekļa vietne juridiskajos jautājumos bērnu jomā (<http://mir.pravo.by>) – tā izveidota nolūkā palīdzēt bērniem un pusaudžiem gūt juridiskās zināšanas, rast atbildes uz dažādiem “pieaugušo” jautājumiem, saņemt konsultācijas sarežģītās situācijās, runāt par Baltkrievijas Republikas tiesību aktiem, kā arī valsts iedzīvotāju tiesībām. Lai īstenotu izvirzīto mērķi, šajā tīmekļa vietnē pieejamā juridiskā informācija ir sniegta izklaidējošā un saprotamā veidā, tostarp izmantojot atsevišķus spēles elementus un sniegta informācija bērniem un jauniešiem par interneta resursu izmantošanu un sociālo tīklošanu.
 - ▶ Pēcdiploma izglītības akadēmijas tīmekļa vietnē (<http://www.academy.edu.by>) pieejama informācija par izglītības jomā nodarbināto ierēdņu un speciālistu profesionālās pilnveides un pār kvalificēšanās iespējām. Tajā sniegta informācija par dažādiem skolotāju apmācības tematiem un veidiem. Tīmekļa vietnē tiek piedāvāti informatīvie resursi: normatīvie juridiskie dokumenti, rokasgrāmatas, metodoloģijas izstrādnes un materiāli plašsaziņas līdzekļu jomā, multimedijas prezentācijas, filmas, video, interneta materiāli, kā arī tālmācības resursi. Tīmekļa vietnē sniegta informācija par starptautisko sadarbību izglītības jomā, tostarp par Eiropas Padomes programmām un projektiem.
 - ▶ Papildus iepriekš minētajiem un vairākiem citiem noderīgiem interneta resursiem arī citās plašsaziņas līdzekļu formās skata cilvēktiesību, demokrātijas, multikulturālisma izglītības un iecietības jautājumus. Tiek piedāvāti aktuāli televīzijas šovi un reportāžas nolūkā palīdzēt jauniešiem izkopt prasmes

objektīvi un pareizi novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju.

- ▶ Visbeidzot, skolotājiem ir pieejami arī dažādi profesionālie laikraksti, žurnāli un radio programmas, kas paredzēti, lai veidotu gan skolēnu, gan savu izpratni par jauninājumiem izglītībā, ieviestajām iniciatīvām, nodrošinātajiem resursiem un sniegtajiem ieteikumiem gan vietējā, gan starptautiskā līmenī.

GRUZIJA

■ Tāpat kā Baltkrievijas Republikā, arī Gruzijā valsts uzdevums nav tikai noteikt tiesisko regulējumu un apzināt skolotāju pienākumus un sasniedzamos mērķus.

■ Gruzijas izglītības sistēma cenšas pārvarēt šā laikmeta izaicinājumus. Tāpēc skolām un skolotājiem tiek nodrošināti materiāli un tehniskās iespējas (interneta pieejamība skolās, visu sākumskolas skolotāju un skolēnu apgādāšana ar klēpj datoriem / personālajiem datoriem utt.), kā arī atbilstoši rīki (publikācijas, apmācība, izglītība, ieteikumi u.c.).

■ Valsts piedāvā skolotājiem bezmaksas kursus informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) apguvei, kā arī pastāvīgus profesionālās apmācības kursus un dažādu mācību priekšmetu skolotāju apmācības kursus. Šajā apmācībā var piedalīties skolotāji no Gruzijas valsts skolām.

■ IKT apguves kurss ir izveidots nolūkā:

- ▶ paaugstināt skolotāju kvalifikāciju un pilnveidot mācību vidi, integrējot IKT;
- ▶ sekmēt digitālo kultūru skolās, aktivizējot IKT jomā apmācīto skolotāju resursus, palīdzot viņiem praksē izmantot savu potenciālu, zināšanas un prasmes, kā arī iesaistot skolas direktorus šajā procesā;
- ▶ ieviest e-ētiku;
- ▶ izstrādāt Gruzijas e-mācību resursus un popularizēt to izmantošanu ar mērķi mācību procesā integrēt IKT.

■ Apmācību piedāvā, pirmkārt, sākumskolas skolotājiem un, otrkārt, pamatskolas skolotājiem. Sākumskolas skolotāji ir iesaistīti "viens pret vienu" tipa e-apmācībā. Šajā procesā visiem pirmo klašu skolēniem un skolotājiem tiek nodrošināti personālie datori, kuros ir instalētas īpašas izglītojošas spēles un programmas. Šiem skolotājiem tiek piedāvāta vairāku posmu cikliska apmācība nolūkā tādējādi garantēt viņu pastāvīgu profesionālo pilnveidi. Pamatskolas skolotāju apmācību veido diferencēta mācīšanās, individualizēta mācīšanās un uz projektiem balstīta mācīšanās. Pēc apmācības skolotājs iesaistās izaugsmes veicināšanas procesā, izstrādājot digitālos resursus, modeļstundas un projektus, kā arī dalās ar tiem ar kolēģiem.

■ Tā kā apmācības kurss skolotājiem pozitīvi ietekmē skolēnu mācību rezultātus, to joprojām piedāvā bez maksas. Kopumā Gruzijā ir aptuveni 60 000 skolotāju, kuru rindas katru dienu papildina no jauna apmācīti un kvalificēti skolotāji.

■ Valsts bez maksas nodrošina arī piekļuvi bibliotēkai tiešsaistē (www.buki.ge), kā arī attīsta gruzīnu video gidus skolēniem un skolotājiem, lai tādējādi attīstītu viņu IKT kompetenci un pilnveidotu mācīšanās procesu www.ict.tpdc.ge.

■ Gruzijā valsts skolu skolotājiem piedāvā ne tikai apmācības kursus, bet nodrošina arī papildu profesionālos resursus. Katras skolas bibliotēka saņem vismaz 2 publikācijas skolotāju profesionālajai pilnveidei. Šajās publikācijās ietilpst Pilsoniskās un cilvēktiesību izglītības rokasgrāmatas. Tiklīdz visās valsts skolās būs pieejama Pilsoniskās un cilvēktiesību izglītības publikāciju pilna pakete, apmācības kursus skolotājiem izstrādās, balstoties uz šīm Pilsoniskās un cilvēktiesību izglītības publikācijām, lai nodrošinātu Pilsoniskās un cilvēktiesību izglītības programmu vispārēju ieviešanu.

— Tiešsaistes laikraksts “Mastsavlebeli” /Skolotājs/ (www.mastsavlebeli.ge) un citi papildu drukātie materiāli nodrošina ļoti būtiskus papildu profesionālos resursus skolotājiem un citām izglītības procesā iesaistītajām personām. Tiešsaistes laikraksts nodrošina skolotājiem, skolu personālam, vecākiem un skolēniem svarīgus resursus par ikdienas mācīšanas procesu ar skaidriem izglītības mērķiem.

KRIEVIJAS FEDERĀCIJA

— Tāpat kā pārējās partnervalstīs, arī Krievijas Federācijā liela uzmanība tiek pievērsta skolotāju apmācībai atbilstoši federālajā, reģionālajā un pašvaldību līmenī pieņemtajiem normatīvajiem aktiem.

— Pastiprināta uzmanība tiek pievērsta internetam, jo izglītības jomā to izmanto resursu veidošanai un dažādu uzdevumu risināšanai. Krievijas Federācijā ir izveidota informatīvā datubāze, kas kalpo kā marķieris informācijas iegūšanai par akadēmiskām un ārpusstundu aktivitātēm. Piemēram, par digitālo izglītības resursu (DIR) vākšanu neregulārai lietošanai izglītības procesā. Šajā tīmekļa portālā ir apkopoti digitāli objekti vai saites uz tīmekli pieejamiem resursiem, kam veikta salīdzinoša izvērtēšana un ko iesaka izmantot mācību stundās vai kā papildu materiālu.

— DIR kolekciju piemēri:

- ▶ apvienotā digitālo izglītības resursu kolekcija – <http://school-collection.edu.ru>;
- ▶ apvienotais logs piekļuvei izglītības resursiem – <http://window.edu.ru>;
- ▶ apvienotais digitālo izglītības materiālu katalogs skolēniem – www.indigos.ru. Skolēnu zināšanu līmeņa un prasmju novērtēšanas testa sistēma. Datorizēts tests, ar kura starpniecību var pārbaudīt skolēnu zināšanas vai kontrolēt apmācību, gatavojot skolēnus noslēguma eksāmenam. Daži no šiem resursiem dod skolotājam iespēju izveidot vēlamos testus.

— Testa sistēmu piemēri:

- ▶ Yandex – vienotais valsts eksāmens – <http://ege.yandex.ru>;
- ▶ vērtēšanas sistēma “Infotest” – <http://infotest.by>;
- ▶ vienots portāls tiešsaistes testiem izglītības jomā – <http://www.i-exam.ru>.

— Izglītības un metodiskās literatūras izdevēju tīmekļa vietņu sarakstā ir norādīti ne tikai dažādi tematiski saistīti interneta resursi, bet arī informācija par papildus izglītības iespējām. Izdevēju tīmekļa vietņu galvenais uzdevums ir informēt patērētājus par jebkura izdevēja vai plašsaziņas līdzekļa piedāvāto drukāto un tiešsaistes produktu pieejamību. Šos materiālus var izmantot ikviens, tostarp arī skolotāji un skolēni, jo tie nodrošina informāciju par jaunāko literatūru izglītības un metodoloģijas jomā. Turklāt vairāki izdevēji bez maksas nodrošina brīvu pieeju saviem materiāliem (vai to daļai). Piemēram:

- ▶ izdevniecība “Drofa” (<http://www.drofa.ru>);
- ▶ izdevniecība “BINOM. Zināšanu laboratorija” (<http://www.lbz.ru>);
- ▶ “1C” – izglītības programmatūra (<http://obr.1c.ru>);
- ▶ izdevniecība “September” (<http://1сентября.рф>);
- ▶ bezmaksas populārzinātnisks žurnāls 3D tehnoloģiju jomā (<http://mir-3d-world.w.pw>).

PROBLĒMAS, IZAICINĀJUMI, REZULTĀTI

Kā liecina iepriekš sniegtā informācija, pilotprojektā iesaistītajās valstīs pastāv projekta mērķiem atbilstošs juridiskais pamats un normatīvie rīki. Turklāt šajās valstīs aktīvi tiek īstenotas programmas un organizēti apmācības kursi skolotāju profesionālās pilnveides nodrošināšanai.

— Projekta ietvaros veikto pētījumu rezultāti liecina, ka, par spīti nepārprotamam tiesiskajam regulējumam un intensīvām profesionālās pilnveides programmām, skolās joprojām ir jāveic ļoti liels darbs, lai vairotu gan skolēnu, gan skolotāju izpratni par jautājumiem, kas saistīti ar diskrimināciju un vienlīdzību, kā arī lai attīstītu analītisko domāšanu. Iegūtie rezultāti liecina, ka īstenotie pasākumi bieži vien nav bijuši pietiekami un ir tikai nedaudz mazinājuši problēmas nopietnību, jo gan vietējo, gan globālo procesu rezultātā šīs problēmas var saasināties un izplatīties.

— Skolotāji pārstāv tādu profesionāļu grupu, kuriem ir jānodrošina politiku un praksi vienojoši, pastāvīgi atjaunināti profesionālie rīki, lai viņi spētu vairot savu izpratni par šā brīža izaicinājumiem un

palīdzēt atbilstoši reaģēt uz tiem. Profesionālās pilnveides pasākumi būtu jāplāno tā, lai skolotāji varētu nekavējoties un konkrēti iesaistīties problēmu risināšanā un lai šāda pieeja kļūtu par ikdienas praksi un skolotājam piemistu spējas nodrošināt to.

■ Pilotapmācība liecina, ka skolotāju izpratne par problēmām pilsoniskuma un cilvēktiesību izglītības jomā bieži vien ir visnotaļ ierobežota, jo digitālā informācija tiek izmantota nepareizi. Piemēram, kādā projekta nodarbībā (tās mērķis bija noskaidrot naida runas izpausmes tiešsaistē un līdzekļus šādas diskriminācijas novēršanai) atklājās, ka skolotājiem ir salīdzinoši vāja izpratne par to, kas ir naida runa un kādas ir tās radītās sekas. Attiecīgi projekta ietvaros īstenotajos pasākumos un apmācībā tika secināts, ka uz problēmām orientēti izglītības resursi vai aktivitātes palīdz skolotājiem, kā arī viņu skolēniem uzreiz attīstīt prasmes.

■ Jāpiebilst, ka skolēnu iesaistīšana skolotāju profesionālās pilnveides programmu izstrādē, ieviešanā un novērtēšanā tika vērtēta ļoti atzinīgi: 90% projektā iesaistīto skolotāju norādīja, ka skolēnu līdzdalība ir projekta viena no galvenajām stiprajām pusēm.

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

- ▶ Analizējot projekta ietvaros rīkotās un īstenotās pilotapmācības novērtējumu, tika secināts, ka gan skolēniem, gan skolotājiem ir būtiski un saistoši runāt par sarežģītiem un svarīgiem jautājumiem, piemēram, diskriminācija, vardarbība, starpkultūru attiecības utt. Gūtā pieredze liecina, ka skolēni un skolotāji ļoti labprāt iesaistās darba procesā.
- ▶ Pilotapmācības dalībnieku komentāri ļāva secināt, ka skolās ir vajadzīgas stratēģiskas un “vienkāršas” metodes, lai atvieglotu iepriekš minēto sarežģīto jautājumu risināšanu skolu vidē. Būtu jānodrošina praktiski līdzekļi skolotājiem un izvērstas norādes projekta nodarbībām, kas ļautu klases vidē praktizēt un izkopt būtiskākās pamatprasmes.
- ▶ Pilotapmācības dalībnieki atbilstoši uztvēra apmācības stundu nozīmi. Jau sākuma posmā viņi sāka plānot to, ar kādiem līdzekļiem un kādā veidā varētu izmantot piedāvātos resursus savā skolā. Turklāt 80% dalībnieku tūlīt pēc atgriešanās savā skolā par apmācības saturu informēja arī savus kolēģus.
- ▶ Protams, izglītības sistēmu lietderības un efektivitātes pamatā ir tiesiskais regulējums un izstrādātās mācību programmas, tomēr ar to vien nepietiek, lai gūtu tiešus rezultātus. Projektā iesaistīto valstu izglītības tiesiskā regulējuma analīze liecināja, ka bieži vien rūpīgi izstrādāti tiesību akti neatbilst realitātei skolu vidē un ar tiem nevar atrisināt problēmas, ar kurām saskaras skolas.
- ▶ Projektā iesaistītajās valstīs tiek aktīvi ieviestas skolotāju apmācības programmas, tomēr projekta ietvaros veiktajā pilotapmācībā tika gūts apstiprinājums tam, ka šī problēma būtu jāskata skolotāju profesionālās pilnveides programmās un tajās būtu īpaši jāpievēršas problēmu risināšanas jautājumam.
- ▶ Pasākumi apmācībai problēmu risināšanas jomā būtu jāīsteno konsekventi un bieži. Skolotājiem ir pastāvīgi jānodrošina atjaunināti profesionālie rīki.
- ▶ Skolēni ir jāiesaista apmācības pasākumos, lai nodrošinātu to, ka problēmu definēšanā un risinājumu meklēšanā vērā tiek ņemts arī viņu viedoklis.
- ▶ Nav iespējams izglītēt mūsdienīgu pilsoni, ja netiek izmantoti moderni līdzekļi. Skolās ir jānodrošina e-telpas sniegtās iespējas – mūsdienās e-telpa ir daļa no cilvēku ikdienas, tāpēc skolām ir jācenšas padarīt to arī par neatņemamu mācīšanās procesa daļu.
- ▶ Attīstīt skolēnu spēju kritiski novērtēt un analizēt informāciju, spēt paust savu viedokli un cienīt citu cilvēku tiesības – tas ir ne tikai skolēna personīgo un profesionālo panākumu, bet arī demokrātiskas sabiedrības labklājības pamats.
- ▶ Jo lielāka brīvība, jo lielāks risks neievērot cilvēktiesības, tādēļ ir jāturpina popularizēt demokrātisku pilsonību un nediskrimināciju.

PIELIKUMI (NODARBĪBAS)

Pielikumos iekļauta viena nodarbība no katras valsts, tostarp aprakstīts konteksts, lai skolēnus rosinātu kritiski novērtēt digitāli pieejamu informāciju.

— Pilotprojekta ietvaros izstrādātajās un vadītajās nodarbībās atspoguļotas katras partnervalsts izvirzītās prioritātes un apzinātās problēmas.

BALTKRIEVIJA

— **Nodarbības nosaukums:** Vardarbība tiešsaistē

— **Tēma:** Jauniešu vardarbības tiešsaistē novēršana

— **Atslēgvārdi:** vardarbība tiešsaistē, iebiedēšana tiešsaistē, vardarbības tiešsaistē novēršana.

— **Mērķi:** palīdzēt skolēnam apgūt prasmes cīnīties pret vardarbību tiešsaistē; attīstīt skolēna spēju novērtēt plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos pieejamo informāciju par vardarbību.

— **Paredzētie rezultāti:** tiek vairota skolēnu izpratne par kibertelpā sastopamas vardarbības veidiem, tiek stiprināta skolēnu analītiskās un kritiskās domāšanas spēja; tiek stiprinātas prasmes sniegt atbildes vēstījumu uz vardarbību tiešsaistē vai novērst to.

— **Vajadzīgie materiāli:** līmlapiņas, projektors, fotogrāfijas, videomateriāls, kartītes ar uzrakstu “Direktors”, “Direktora vietnieks”, “Sociālais pedagogs”, “Izglītības psihologs”, “Nepilngadīgo lietu inspektors”, “Ārsts”, “Skolotājs”, “Nevalstiskās organizācijas pārstāvis”, “Māte – Sidorovas kundze”, “Tēvs – Sidorova kungs”, “Māte – Petrenko kundze”, “Tēvs – Petrenko kungs”.

Nodarbības plāns

— Ievads

1. Vadītāji sagaida dalībniekus.
Sveicināti! Prieks jūs šeit redzēt! Šodien mēs runāsim par dažādiem iespējamiem vardarbības veidiem tīmeklī un par to, kā novērst vardarbību internetā.
2. Vadītāji un dalībnieki precīzē grupu darba noteikumus (noteikumi ir rakstīti uz tāfeles).
3. Iepazīšanās spēle “Randiņš tiešsaistē”

— Vadītājs:

Jūs vēlaties atrast sev draugu. Jūs interneta iepazīšanās lapā ievietojat aprakstu par sevi. Pastāstiet nedaudz par sevi (intereses, vaļasprieki, stiprās un vājās puses). Varat nenorādīt savu īsto vārdu, tā vietā izvēloties pseidonīmu.

■ Dalībniekiem izdala līmlapiņas; viņi izveido aprakstu par sevi un piestiprina līmlapiņu pie tāfeles. Skolēniem atvēl laiku, lai viņi varētu iepazīties ar vienaudžu aprakstiem.

■ Pamatdaļa

■ 1. Vadītāji pastāsta dalībniekiem par kibertelpā novērojamu dažādu veidu vardarbību pret bērniem.

Kibertelpā novērojamā vardarbība pret bērniem var izpausties turpmāk minētajos veidos.

► **a. Uzmākšanās** (*uzmākšanās internetā*) – kontakta izveide ar bērnu un viņa uzticības iegūšana nolūkā iesaistīt bērnu dzimumattiecībās

Ļaunprātīgi cilvēki mēdz iepazīties ar bērniem forumos vai tērzēšanas vietnēs. Parasti šie cilvēki zina, kāda ir jauniešu ikdienu (viņu intereses, gaume, vēlmes), un viegli spēj uzsākt sarunu ar bērnu. Viņi uzmeklē jauniešus, kuri ir vilušies vai nav apmierināti ar dzīvi un meklē kādu, kas atbalstītu un saprastu. Šie cilvēki izrāda līdzjūtību pret bērniem, mēģina viņus mierināt un piedāvā tikties slēgtākā vidē (privātās ziņas sociālajos tīklos, e-pasts, īsziņas). Pakāpeniski viņi sāk pārrunāt intīmus jautājumus. Pēc tam viņi ierosina tikties reālajā dzīvē.

► **b. Iebiedēšana** (*ieбайдšana, aizskaršana: darbības, kas biedē, degradē un negatīvi ietekmē bērnus*)

Šis vardarbības veids ir bieži novērojams pusaudžu vidū. Bērni izveido interneta vietnes un grupas sociālajos tīklos, kas ir paredzētas sociāli atstumtiem bērniem. Šajās vietnēs un grupās tiek publicētas upuri kompromitējošas fotogrāfijas un videomateriāli, kā arī tiek izplatītas baumas, sūtītas anonīmas draudu vēstules un apvainojumu ziņas. Atsevišķos gadījumos iebiedēšanu var nofilmēt, lai pēc tam šo nofilmēto materiālu augšupielādētu tīkla vietnēs, kur tas ir pieejams ikvienam.

► **c. Pornogrāfiska saturs materiālu izplatīšana** (*materiāli ar seksuāla rakstura vai vardarbības ainām, kas kaitē bērna garīgajai un fiziskajai veselībai*)

Lielākā daļa pusaudžu, kuri internetā redzējuši seksuāla rakstura materiālu, jūt nemieru un satraukumu. Turklāt pornogrāfiska materiāla skatīšanās var atstāt šādas sekas:

- radīt atkarību no pornogrāfijas;
- vairot vajadzību skatīties to atkārtoti;
- rosināt imitēt redzēto.

► **d. Bērnu pornogrāfijas radīšana un izplatīšana**

Bērnu pornogrāfija ir viena no ienesīgākajām (un labāk apmaksātajām) noziedzīgajām darbībām. Baltkrievijā likums aizliedz nodarboties ar bērnu pornogrāfijas radīšanu un izplatīšanu. Baltkrievijas Republikas Kriminālkodeksa 343.panta 1.punkts "Tādu pornogrāfisku materiālu vai pornogrāfiska rakstura priekšmetu radīšana un izplatīšana, kuros ir attēlota nepilngadīga persona" (līdz pat 13 gadu cietumsods).

■ 2. Videoklipu pārraidīšana (fragments no sarunu šova "Pozicija – sociālie tīkli"). Katram dalībniekam ir jānosauk kāds no klipā redzētajiem vardarbības veidiem, jāsniedz komentārs par situāciju un, ja iespējams, jāmin kāds cits piemērs.

■ 3. Vadītāji informē dalībniekus par kibertelpā iespējamajām mobinga formām (atbilstoši Nensijas Vilardas izstrādātajai klasifikācijai (Willards 2007)).

- **Ķengāšana** (*apvainošana*). To parasti īsteno atklātā publiskā interneta telpā, un tā izpaužas kā aizskaroši komentāri, vulgāras uzrunas vai piezīmes.
- **Nomocīšana** (*tīši, sistemātiski uzbrukumi*) Uzbrukumi kibertelpā, ko veic nezināmas personas, sociālo tīklu lietotāji, cilvēki no tuvākās reālās sociālās vides).
- **Nomelnošana** (*baumu izplatīšana*). Tīša informācijas par upuri izplatīšana, neparādot šīs personas labāko pusi, bet publicējot fotogrāfijas / videomateriālus internetā, forumos un ziņu grupās vai izplatot šos materiālus ar e-pasta ziņu starpniecību nolūkā izjaukt draudzību vai atriebties.
- **Informācijas izpaušana un mānīšana** (*personīgās informācijas publiska atklāšana*). Personīgās informācijas atklāšana, piemēram, intīmu fotogrāfiju izplatīšana vai finanšu stāvokļa un nodarbošanās atklāšana, lai pazemotu vai šantažētu.

- ▶ **Izstumšana** (*sociāla izolēšana*). Izslēgšana no tūlītējās ziņojumapmaiņas grupas utt.
- ▶ **Vajāšana kibertelpā** (*pastāvīga nomocišana un vajāšana*). Jebkuras personas sistemātiska (seksuāla) nomocišana, kam seko draudi un psiholoģiska vajāšana.
- ▶ **Kiberdraudi** (*atklāti fiziskas vardarbības draudi*). Tieši vai netieši draudi nogalināt vai ievainot cilvēku.

4. Spēle: "Novēršanas padome"

Novēršanas padome pret bērniem un nepilngadīgo likumpārkāpumu novēršanas padome (turpmāk – Novēršanas padome) ir pašpārvaldes iestāde, kas pārbauda informāciju par riska grupā esošajiem jauniešiem vai jauniešiem, kuri ir izdarījuši nelikumīgas darbības. Novēršanas padomē darbojas skolas direktors, skolotāji, skolēni, vecāki, nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Vadītājs katram dalībniekam izsniedz kartīti, uz kuras uzrakstīta konkrētā dalībnieka loma spēlē. Lomas: "Direktors", "Direktora vietnieks", "Sociālais pedagogs", "Izglītības psihologs", "Nepilngadīgo lietu inspektors", "Ārsts", "Skolotājs", "Nevalstiskās organizācijas pārstāvis", "Māte – Sidorovas kundze", "Tēvs – Sidorova kungs", "Māte – Petrenko kundze", "Tēvs – Petrenko kungs". Dalībnieki, kuri nesaņem lomu kartītes, pilda uzrauga funkciju un pārbauda novēršanas padomus, konstatējot nepilnības un veiksmīgos risinājumus.

Novēršanas padomes sanāksmes sākumā "Direktors" nolasa situācijas aprakstu. Pēc tam katrs dalībnieks pastāsta par savu lomu, raksturo ģimeni (vecākus un bērnus).

Aprakstītās situācijas ir reālas, un informācija ir iegūta no šādiem interneta avotiem:

1. http://www.academy.edu.by/files/29052013_Profilaktika.pdf
2. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. <http://ont.by/tv/projects/pozition>

Vārdi un uzvārdi, kā arī ģeogrāfiskās atrašanās vietas ir mainīti.

Notikums: "Skolā notika ārkārtas gadījums. Kāds 2000.gadā dzimis 7.klases skolēns ienesa skolā dūmu bumbu. Viņš to bija pašrocīgi uztaisījis, balstoties uz internetā atrastu informāciju. Starpbrīža laikā skolēns iedeva bumbu savam klasesbiedram, kurš to ielika kabatā. Mācību stundas laikā atskanēja sprādziens un izplūda dūmi. Incidentā cietušo nebija, tomēr bērniem vajadzēja nekavējoties atstāt klases telpu. Savā paskaidrojumā bumbas īpašnieks minēja, ka viņu jau sen "interesē dažādi triki" un viņam patīk "izgatavot šādus pirotehniskus objektus". Nepieciešamo informāciju viņš bija ieguvis internetā. Policija noplatināja viņa vecākus."

Nobeigums

Kopsavilkums un pārdomas

"Sniedz padomu"

Dalībnieki dalās ar ieteikumiem vardarbības novēršanai tiešsaistē. Pirmā grupa konsultē vidusskolēnus, savukārt otrā – vecākus. Trešā grupa konsultē skolotājus, savukārt ceturrtā – jaunākos skolēnus. Piektā grupa konsultē interneta vietņu moderatorus (sistēmu administratorus).

GRUZIJA

Nodarbības nosaukums: AntiDiscriMedia

Tēma: Diskriminācijas novēršana

Atslēgvārdi: diskriminācijas novēršana, pieņemšana, iecietība, empātija, minoritātes, cilvēktiesības, vienlīdzība, sociālā atstumšana, vardarbība.

Mērķi: popularizēt pret diskrimināciju vērstu praksi, attīstīt spēju pieņemt dažādo, izmantojot IKT mācīšanās procesā.

— **Paredzētie rezultāti:** skolēni attīstīs prasmes, kas tiem palīdzēs pieņemt dažādo, kā arī identificēt un novērst diskrimināciju. Izmantojot sociālos medijus, skolēni varēs apmainīties ar savām idejām un pašu paveikto gan skolā, gan plašākā sabiedrībā. Tiks attīstītas lasītprasmes un rakstītprasmes, kā arī vizuālā rakstpratība un iemaņas iegūt un šķirot informāciju.

— **Materiāli:** dators ar interneta pieslēgumu, rakstāmpiederumi, bibliotēkas resursi, videokamera u.c.

— Darba plāns

- ▶ Sagatavot skolēnus – pārrunas klasē par diskriminācijas nozīmi un veidiem.
- ▶ Pārrunu laikā izmantot dažādus resursus, lai sniegtu pilnīgu informāciju par diskrimināciju – filmas, rakstīts materiāls, fotogrāfijas, juridiskie dokumenti, žurnāli, pētījumi u.c.
- ▶ Pārrunas klasē par plašsaziņas līdzekļu / elektronisko plašsaziņas līdzekļu lomu diskriminācijas kontekstā.
- ▶ Darba procesa aktīvais posms:
 - izveidot elektroniskā plašsaziņas līdzekļa ANTIDISCRIMEDIA emuāru vai tīmekļa lapu – vajadzības gadījumā tiek nodrošināta sadarbība ar Informācijas tehnoloģiju skolotāju;
 - iedalīt skolēnus grupās – katras grupas mērķauditorija ir konkrēta sociālā grupa, kas ir pakļauta diskriminācijas riskam (piemēram, reliģiskās minoritātes, seksuālās minoritātes, personas ar invaliditāti, etniskās minoritātes utt.);
 - apkopot informāciju grupās;
 - izstrādāt resursus / produktu par konkrēto jautājumu;
 - analizēt / novērtēt informāciju / paveikto darbu un ievietot to ANTIDISCRIMEDIA tīmekļa lapā.
- ▶ Informēt par projektu ārpus klases telpas – savas skolas vai citu skolu skolēnus un skolotājus vai plašāku sabiedrību, vai vecākus.
- ▶ Veicināt kopīgas pārrunas, lai apkopotu paveikto un gūtos rezultātus.

— Norādījumi

- ▶ Skolotājs aicina skolēnus (3.–12.klase) izstrādāt diskriminācijas novēršanas likumu vai aprakstīt kādu diskriminācijas gadījumu, vai minēt vispārējos diskriminācijas novēršanas principus un vērtības.
- ▶ Kad skolēni ir tuvāk iepazīnušies ar šo jautājumu, skolotājs piedāvā viņiem iespēju izstrādāt īpašu lapu vai interneta emuāru – AntiDiscrimMedia (antidiskriminācija + sociālie mediji), lai izskaustu diskrimināciju un vairotu citu cilvēku izpratni par šo jautājumu; tādā veidā skolēni kļūst par plašsaziņas līdzekļu ekspertiem, kuri sociālo tīklu vidē cīnās pret diskrimināciju.
- ▶ Nākamajā posmā skolotājs un skolēni diskutē par to, kā identificēt neaizsargātās sabiedrības grupas, t.i. personas, kuras visbiežāk saskaras ar diskrimināciju. Pēc tam klasi iedala darba grupās, ņemot vērā identificētās neaizsargātās grupas. Katra skolēnu grupa izvēlas vienu neaizsargāto personu grupu, kas identificēta kā visbiežāk sastopamo diskriminācijas upuru grupa (piemēram, reliģiskās minoritātes, seksuālās minoritātes, personas ar invaliditāti, etniskās minoritātes utt.).
- ▶ Skolēnu grupas sāk darbu. Tās apkopo dažādu informāciju – rakstītu, kā arī video, audio un citā formātā pieejamu. Skolēni var uzņemt īsfilmu. Skolēni darbojas kā plašsaziņas līdzekļu eksperti ar uzdevumu aizsargāt konkrētu cilvēku grupu tiesības.
- ▶ Darbu turpina visu semestri vai pat visu mācību gadu. Sadarbojoties ar skolotāju un skolas klubiem, skolēni izstrādā, pēta un šķiro informāciju. Pēc tam ar sava skolotāja palīdzību viņi informāciju publicē AntiDiscrimMedia lapā.
- ▶ Sava darba rezultātus skolēnu grupas prezentē pārējo grupu skolēniem, kā arī mēģina tiem pievērst plašākas sabiedrības uzmanību. Interneta plašsaziņas līdzekļi palīdz nodrošināt sabiedrībai ērtu piekļuvi informācijai. Turklāt skolēni var sniegt arī informāciju par viesu prezentācijām un pārrunāt ar viesiem sev interesējošus jautājumus.

LIETUVA

— **Nodarbības nosaukums:** Informācija tiešsaistē – vai tiešām var ticēt visai tiešsaistē publicētajai informācijai?

Galvenie mērķi

— Attīstīt kritisku pieeju tiešsaistē pieejamai informācijai; spēt identificēt dažādu interešu grupu ietekmi uz

plašsaziņas līdzekļiem, kā arī mudināt salīdzināt un analizēt dažādus avotus.

— Vērst skolēnu uzmanību uz iespējamām pretrunām starp informācijas brīvības principu un personas tiesībām uz privātumu. Stāstīt skolēniem par problemātiku saistībā ar pretrunīgas informācijas publicēšanu, piemēram, publicējot informāciju par noziegumā cietušu personu, ar tehnoloģijām saistītiem traģiskiem notikumiem vai dabas katastrofām. Sākt diskusiju par to, vai ir pamatoti un ētiski publiskot vai nepubliskot informāciju, kas varētu radīt nacionālu, rasu vai konfesiju spriedzi.

— Galvenie mērķi attiecībā uz skolēniem

- ▶ Attīstīt spēju izšķirt galvenos tīmekļa vietņu tipus, ņemot vērā tajās publiskoto informāciju un informācijas publiskotāja vārdu un uzvārdu vai organizācijas nosaukumu; identificēt informācijas sniedzēja nodomu un saprast, kādā veidā šī persona varētu mēģināt ietekmēt informācijas objektivitāti.
- ▶ Apzināties galvenos kritērijus, kas varētu palīdzēt saprast un pārbaudīt kādā konkrētā tīmekļa vietnē sniegtās informācijas drošumu un uzticamību, kā arī vērtību.
- ▶ Izprast morāles pamatprincipus, kas jāzina, lai noteiktu, vai kibertelpā publicētā informācija ir sabiedrībai noderīga un neaizskar nevienas atsevišķas personas intereses.
- ▶ Iepazīties ar problēmsituācijām, kādas varētu rasties, tiešsaistē publiskojot informāciju, kas ir saistīta ar noziegumā cietušām personām, traģiskiem notikumiem saistībā ar tehnoloģijām un dabas katastrofām, vēstures faktiem par karu, genocīda vai konfesionālu sadursmju radītajām sekām; attīstīt personas spēju kritiski domāt un ieņemt stingru nostāju iepriekš minētajos jautājumos.

Mācību ilgums	Mācību laiks	Priekšmets
2 nodarbības vai 1 seminārs skolotājiem	10.–12.klase	Pilsoniskā audzināšana Informācijas tehnoloģijas

Īss apraksts

— Mācību stundās tiek analizēta tiešsaistē pieejamās informācijas uzticamība, kā arī tādas informācijas publiskošana, kuras atklāšana var kaitēt kādas personas privātumam. Vienlaikus tiek pārrunāti gadījumi, kad tīmeklī publisko paziņojumus vai ievieto vizuālu materiālu, kas var izraisīt pretrunīgu sabiedrības reakciju; skolēnus rosina paust un pilnveidot savu morālo nostāju šādos jautājumos. Turklāt jāuzsver, ka informācijas tehnoloģiju laikmetā ikviens var radīt plašsaziņas līdzekļu saturu. Tāpēc ievērojami palielinās arī katras atsevišķas personas loma un atbildība.

— Analizējot ieteiktos un citus pieejamos avotus, ieteicams ne tikai sniegt teorētisku informāciju, bet sākt arī diskusiju un rosināt skolēnus paust savu viedokli; tāpat būtu ieteicams uzdot jautājumus, uz kuriem nav pareizu vai nepareizu atbilžu, un trenēt skolēnus pašiem pieņemt lēmumus. Pirmajā nodarbībā analizē populārākos tīmekļa vietņu tipus un šādās tīmekļa vietnēs izveidotās interešu grupas; galveno uzmanību pievērš šādu tīmekļa vietņu iespējamajai ietekmei, kā arī informācijas kvalitātei un objektivitātei; pārrunā iespējas identificēt uzticamu informācijas avotu. Otrajā nodarbībā apspriež jautājumu par pretrunām saistībā ar mērķi sniegt autentisku un detalizētu informāciju, no vienas puses, un vajadzību nekaitēt konkrētām personām vai neizraisīt konfliktu sabiedrībā vai tās polarizēšanos, no otras puses.

Atslēgvārdi

— Informācija, atbildība, interešu grupas, uzticamība, autentiskums, konflikts.

Metodika un informācijas sniegšanas veidi

— Teorētiskā lekcija, gadījumu izpēte, resursu analīze, pārrunas, grupu darbs, lomu spēles.

Izmantotie resursi

— Dators ar interneta pieslēgumu un projektor, drukāti izdales materiāli ar analizējamo tekstu, skolas vecuma bērniem izstrādātas aptaujas lapas, papīrs un pildspalvas komentāru pierakstīšanai un projekta uzmetuma sagatavošanai.

Ilgums

■ Pirmā nodarbība ilgst 45 minūtes.

■ Otrā nodarbība ilgst 45 minūtes.

Pirmā nodarbība. Cik lielā mērā var uzticēties tiešsaistē publicētai informācijai?

Galvenais uzdevums

■ Vairot izpratni par to, ka tiešsaistē pieejamo informāciju ievieto personas un organizācijas ar apšaubāmu motivāciju, kurām ir savas intereses, mērķi un prasmes; attīstīt skolēnu prasmes pārbaudīt šādas informācijas autorus, kvalitāti un uzticamību; meklēt alternatīvus avotus salīdzināšanas nolūkos; attīstīt skolēnu prasmes identificēt acīmredzamās interešu grupas, kuras ir saistītas ar konkrēta veida informācijas publicēšanu, kā arī attīstīt spēju izprast šo grupu mērķus; veicināt prasmi noteikt atšķirību starp faktiem un interpretāciju.

Metodika

■ Teorētiska lekcija, gadījumu izpēte, resursu analīze, pārrunas, grupu darbs, ja ir pieejami pietiekami daudzi datori.

Izmantotie resursi

■ Teorētiskas zināšanas par tiešsaistes tīmekļu lapu tipoloģiju – daļu statistikas informācijas sniedz mutiski, papildinot to ar galvenajiem apgalvojumiem un faktiem, ko, izmantojot projektoru, attēlo uz ekrāna. Grupu darbu uzdevums ir izskaidrots drukātajos izdales materiālos. Skolēniem ir jāizveido mazas grupiņas un datorklasē jāizpilda dotais uzdevums, analizējot un identificējot norādītās tiešsaistes tīmekļa vietnes.

Norādījumi / nodarbības plāns

■ Nodarbības ievadā pastāsta par interneta resursu tipiem, informācijas sniedzēju mērķiem un mērķgrupu definīciju, kā arī sniedz pamatzināšanas par nepieciešamo drošības un uzticamības līmeni. Resurss Nr.1 (Tīmekļa vietņu tipi) – šo resursu var izmantot analīzei, sniedzot konkrētus tiešsaistes tīmekļa vietņu piemērus un akcentējot to būtiskās pazīmes.

■ Stāstot par Resursu Nr.2 (No 9 līdz 18 gadiem vecu skolēnu spēja atlasīt tiešsaistē pieejamu informāciju (Apvienotā Karaliste)), būtu ieteicams salīdzināt pieejamos statistikas datus un mūsu valsts skolēnu attieksmi - to var darīt, lūdzot viņiem novērtēt savas prasmes, kā arī identificējot paziņojumus, kuriem viņi piekrīt, un tos, kam nepiekrīt. Tikmēr skolotājs izvērsti komentē jebkuru joprojām neskaidru jautājumu un akcentē metodes uzticamas informācijas atlasei.

■ Nodarbības otrajā pusē būtu piemēroti izdalīt un komentēt aptaujas lapu Nr.1 (Tiešsaistes avotu, piemēram, tīmekļa vietņu, uzticamības novērtējums). Vienlaikus būtu ieteicams parādīt sarakstu ar vairākām tīmekļa vietnēm, kurās tiek aizstāvēti dažādi viedokļi, kas skolēniem būtu jāanalizē. Šajā sarakstā ieteicams minēt vismaz dažas kvalitatīvas un uzticamas tīmekļa vietnes, piemēram, personīgās, izglītojošās, nevalstisko organizāciju, ziņu, uzņēmumu u.c. tīmekļa vietnes.

■ Kad uzdevums ir izpildīts, grupu pārstāvjus lūdz uzņemties ziņotāja lomu un pastāstīt par grupā izdarītajiem secinājumiem. Viņiem ir jāpamato pieņemtie lēmumi un jāidentificē kritēriji, uz kuriem balstās izdarītie secinājumi. Skolotājs komentē dzirdēto, uzsverot izdarīto secinājumu stiprās un vājās puses.

Otrā nodarbība. Vai ir svarīgi vienmēr publicēt patiesību?

Galvenais uzdevums

— Pastāstīt par kādu aktuālu problēmu, kas radusies saistībā ar informācijas tehnoloģiju izmantošanu aizvien plašākā mērogā, proti, par pretrunām starp sabiedrības konstitucionālajām tiesībām uz informāciju un atsevišķas personas tiesībām uz privātumu. Sniegt atbilstošas zināšanas par morāles kritērijiem un standartiem, kas jāievēro, pirms tiek publiskota informācija par vajāšanas upuriem vai vajāšanai pakļautām tautām, sociālajām un reliģiskajām grupām. Sākt diskusijas par publiskojamo informāciju un par (paša) noteiktiem ierobežojumiem publiskojamajam materiālam.

Metodika

— Teorētiskā lekcija, gadījumu izpēte, piemēri, resursu analīze, saruna, diskusijas, lomu spēles, kurās dalībnieki uzņemas “prokurora un advokāta” lomu.

Izmantotie resursi

— Teorētisko informāciju sniedz mutiski; viegli saprotamu un izlasāmu informāciju parāda uz ekrāna, izmantojot projektoru; detalizētai analīzei paredzēto resursu tekstus izdrukā un izdala skolēniem. Skolēni var izmantot klēpj datorus / darba burtnīcas, lai pierakstītu komentārus vai jebkuru citu informāciju, kas ir saistīta ar attiecīgo tekstu.

Norādījumi / nodarbības plāns

— Nodarbības sākumā ieteicams uzsvērt, ka, ņemot vērā digitālo kameru un mobilo tālrunu tehnoloģisko attīstību un sociālo mediju aizvien plašāku tvērumu, jebkurš skolēns var negaidīti kļūt par reporteri, kurš uzņem tādu autoavārijas vai ugunsgrēka fotogrāfiju, kurā ir redzami cietušie, vai arī veikt kāda uzbrukuma vai zādzības vizuālu ierakstu. Tomēr pirms šādu aktuālu ziņu publiskošanas plašsaziņas līdzekļos ir jāpādomā, kā tas varētu ietekmēt cietušās personas. Ir svarīgi pārdomāt arī turpmākās sekas, piemēram, kā uz to reaģēs citi bērni, kuri redzēs mirušo vai cietušo personu attēlus.

— Pēc ievaddaļas būtu vēlams sniegt komentāru par Resursu Nr.3 (Žurnālistu ētikas kodekss), īpašu uzmanību pievēršot gan informācijas sniedzēju tiesībām, gan pienākumiem. Viens no informācijas sniedzēju pienākumiem ir pārliecināties, vai publiskotā informācija nerada nopietnu un nenovēršamu kaitējumu iesaistītajām personām. Pēc tam varētu analizēt otrajā nodarbībā izmantojamo tabulu “Pienākumi, publicējot informāciju tiešsaistē”, salīdzinot pienākumu “pavēstīt patiesību” un pienākumu “neradīt kaitējumu”, kā arī apzinot visas iespējamās pretrunas. Skolotājs var sniegt atbilstīgus komentārus un pēc tam kopā ar skolēniem meklēt iespējamus risinājumus.

— Nodarbības otrajā pusē būtu ieteicams vairāk pievērsties morāles aspektiem, piemēram, kādi vēsturiskie materiāli būtu publicējami no ētikas viedokļa un kāds materiāls, ja to publicē, tiktu uzskatīts par amorālu. Lai sāktu diskusiju, var uzdot šādus jautājumus:

- ▶ Ja kāda persona publicē attēlu vai vizuālu ierakstu, kurā redzami totalitārā režīma vai agresīvas ideoloģijas piemēri, vai var teikt, ka tas ir arī šīs personas viedoklis un vērtības?
- ▶ Vai ir jāuzņem attēli, kuros redzams slaktiņš, masu kapi vai sadragāti ķermeņi, lai saglabātu liecību par kādu konkrētu vēstures periodu, vai varbūt šādi attēli apgāna mirušo piemiņu?
- ▶ Vai ir pieļaujams, ka tiešsaistē izplata vizuālus materiālus, kuros apsmej citas nācijas vai reliģijas pārstāvjus? Kā noteikt, ar ko labsirdīga ķircināšana un jokošanās atšķiras no aizskaroša un provocējoša saturs? Vai visiem ir vienāda izpratne par šo atšķirību?

— Ieteicams lūgt vairākiem skolēniem sagatavoties debatēm, kurās inscenē tiesas procesu. Skolēni sadalītos divās komandās, viena komanda būtu “par”, bet otra “pret”; abām komandām būtu jāsniedz pamatoti argumenti.

— Īpaši būtu jāpievērš uzmanība šādam jautājumam: kāds ir šādu attēlu izplatīšanas galvenais mērķis un sniegtais ieguvums? Vai, rādot šādus attēlus, ir iespējams kaut ko mainīt uz labu? Ja tas nav iespējams, tad kāpēc šāda informācija būtu jāpublisko kibertelpā? Lai sekmētu diskusiju, ieteicams parādīt attēlu, kas būtu līdzīgs tam, kurā redzami bēgļi, un pārrunāt attēlā (Uzdevums otrajai mācību stundai “Bēgļi”)

paustās idejas.

■ Pirms skolēniem tiek dots uzdevums, jāpaskaidro, ka uz dažiem uzdotajiem jautājumiem nevar sniegt konkrētu un nešaubīgi pareizu atbildi. Jautājumi paredzēti tam, lai veicinātu viedokļu daudzveidību. Tomēr nodarbības beigās būtu jāgūst vienprātība, ietverot visus paustos viedokļus un uzskatus.

■ Resurss Nr.1

Timekļa vietņu tipi

- ▶ **Personīgās mājaslapas** – tās uztur fiziskas personas, lai publicētu personīga rakstura saturu. Sociālie tīkli, piemēram, Facebook, LinkedIn, kas sniedz tehniskas iespējas. Tomēr fiziskā persona ir atbildīga par informācijas kvalitāti, piemēram, pareizību, pilnīgumu un objektivitāti. Šo vietņu tematikai ir ļoti plašs spektrs, piemēram, tajās apskata mājas dzīves aspektus vai vērtē notikumus politikā, reklamē mazu uzņēmumu vai nodarbojas ar māksliniecisku pašizpaušmi.
- ▶ **Speciālo interešu vietnes** – tās uztur bezpeļņas organizācijas vai aktivisti, kuri iestājas par konkrētiem jautājumiem, piemēram, vides problēmām, cilvēktiesībām, izglītību, labdarību vai sociālo aprūpi. Šajās vietnēs paustās intereses var būt diezgan vispārīgas vai radikālas, turklāt sniegtās informācijas uzticamības līmenis ir ļoti dažāds. Būtībā speciālo interešu vietnes ir tendenciozas. Izmantojot šādus avotus, lasītājam ir jāapzinās šā avota autoru īpašās intereses. Tāpēc jāpiebilst, ka arī informācijas pareizības pakāpe ir ļoti dažāda.
- ▶ **Profesionālās vietnes** – tās uztur iestādes, institūcijas un organizācijas. Bieži vien šādas vietnes ir īpaši izveidotas, lai vienoti sniegtu apkopotu informāciju, ko piedāvā dažādi avoti, piemēram, valdības, vietējo varas iestāžu, starptautisko un valsts iestāžu, kā arī izglītības iestāžu portāli. Parasti šīs vietnes atbilst tiesību aktu prasībām un publicitātes standartiem un tajās sniedz skaidru norādi uz izmantotajiem oriģinālajiem avotiem un citētajiem autoriem. Par sniegtās informācijas uzticamību liecina tās iestādes uzticamība vai personas profesionālā kvalifikācija, kura sniegsu attiecīgo informāciju.
- ▶ **Ziņu un žurnālistu vietnes** – tās ir valsts vai starptautiskās ziņu vietnes, avižu un žurnālu tiešsaistes versijas, kā arī "pašmāju" publikācijas tīmeklī. Jebkura persona var publicēt savas "ziņas" tīmeklī. Te var būt runa par pastāvošu un plašu atzinību guvušu laikrakstu, žurnālu vai ziņu aģentūru elektroniskajām versijām. Tomēr runa var būt arī par jaunradītiem produktiem, kas ir pieejami tikai tiešsaistē. No tehniskā aspekta ir salīdzinoši viegli izveidot ziņu vietni. Grūtākais ir gūt atpazīstamību un saglabāt objektīva informācijas avota reputāciju. Par šāda veida ziņu vietņu uzticamību spriež pēc tā, cik bieži tās citē pārējie populārie un uzticamie plašsaziņas līdzekļi.
- ▶ **Forumi** – specializēta tīmekļa vietne diskusijām. Šādu forumu apmeklētāji apmainās ar viedokļiem un pieredzi dažādos jautājumos. Tā kā jebkura persona var reģistrēties forumā un paust viedokli par sev aktuālu jautājumu, tajos valda viedokļu daudzveidība. Tomēr šo forumu administrācija var pēc saviem ieskatiem bloķēt atsevišķus komentārus, dzēst nevienprātīgus paziņojumus vai pat slēgt diskusiju par kādu tematu.
- ▶ **Uzņēmuma vietne** – tā "ir tendencioza vietne, kuras uzdevums ir popularizēt uzņēmuma produktu, tāpēc ir jāuzmanās no pārspīlētiem apgalvojumiem attiecībā uz veikspēju un kvalitāti. Lai gan daudziem likumīgi dibinātiem uzņēmumiem ir savas tīmekļa vietnes, dažas tomēr ir nelikumīgas. Uzņēmumi gan ar labu, gan sliktu reputāciju cenšas gūt peļņu, kā arī iegūt un paturēt klientus. Uzņēmumi neinformēs par savu konkurentu produktiem. Daudzi uzņēmēji izmanto "īrētu" tīmekļa telpu, lai – apzinoties savu pircēju – radītu savu tīmekļa vietni un pārdotu savus pakalpojumus vai produktus". Uzmanieties no negodīgu uzņēmumu komerciālajām vietnēm!

Informācijas avots: Criteria to Evaluate the Credibility of WWW Resources // Virginia Montecino, Džordža Masona universitāte, Fērfaksa, Virdžīnija, <http://mason.gmu.edu/~montecin/web-eval-sites.htm>.

Resurss Nr.2

No 9 līdz 18 gadiem vecu skolēnu spēja atlasīt tiešsaistē pieejamu informāciju (Apvienotā Karaliste)

- ▶ 95% skolēnu mājasdarbu pildīšanai izmanto internetā pieejamu informāciju.
- ▶ 48% vecāku uzskata, ka viņu bērni ir spējīgāki izmantot digitālās iespējas nekā viņu pašu paaudze.
- ▶ 38% skolēnu uzticas lielākajai daļai tīmeklī pieejamās informācijas; 49% uzticas daļai internetā pieejamās informācijas, savukārt 10% mēdz neuzticēties tiešsaistē pieejamai informācijai.
- ▶ Tikai trešā daļa skolēnu vecumā no 9 līdz 18 gadiem skolā tika informēti par to, kā nošķirt tiešsaistē publicētu uzticamu informāciju no neuzticamas informācijas.
- ▶ Mazāk nekā katrs desmitais interneta lietotājs vecumā no 12 līdz 15 gadiem atvēl laiku tam, lai censtos noskaidrot, kurš ir izveidojis tīmekļa vietni, kurā atrodama meklētā informācija.
- ▶ Skaistums ir būtiskāks par kvalitāti – 15% skolēnu, kas ir jaunāki par iepriekš minēto vecuma grupu, uzskata, ka tīmekļa vietnes dizaina kvalitāte un pievilcība garantē tajā sniegtās informācijas uzticamību.
- ▶ Tikai 17% skolēnu ir ieinteresēti meklēt informāciju, salīdzinot avotus no dažādām vietnēm.
- ▶ Aptuveni trešā daļa skolēnu uzskata – ja tīmekļa vietnes meklētājprogrammai ir augsts reitings, piemēram, Google meklējumu rezultātos tā parādās augstu, tad sniegtā informācija, visticamāk, ir uzticama.
- ▶ Skolēni vairāk uzticas informatīvajiem un ziņu portāliem (87%) un izglītojošām tīmekļa vietnēm (88%), nevis personīgajām tīmekļa vietnēm un emuāriem (48%).

Informācijas avots: Truth, Lies and the Internet. A report into young people's digital fluency // Jamie Bartlett, Carl Miller. 2011.gada septembris, http://www.demos.co.uk/files/Truth_-_web.pdf.

Pirmajā nodarbībā izmantojamā aptaujas lapa

Tiešsaistes avotu, piemēram, tīmekļa vietņu, uzticamības novērtējums

1. Kas ir izveidojis tīmekļa vietni, uzrakstījis rakstu vai iesūtījis komentāru? Ko šis cilvēks atklāj par sevi – vai norāda savu vārdu, uzvārdu un ieņemamo amatu, iesauku vai varbūt iesūta komentāru anonīmi?
2. Vai informācijas ievietotājs nodrošina iespēju sazināties ar viņu, lai pārbaudītu informāciju? Varbūt ir norādīta pasta adrese vai e-pasta adrese, tālruna numurs vai cits saziņas veids?
3. Ko vēl tīmeklī var noskaidrot par personu, kura ir publicējusi informāciju tiešsaistē? Kāda ir šīs personas saistība ar attiecīgo tematu vai notikumiem? Vai šai personai ir vēl citi sasniegumi konkrētajā jomā? Cik sen un cik regulāri šī persona ievieto līdzīgu informāciju tīmeklī?
4. Vai persona, kas publicējusi informāciju tiešsaistē, ir privātpersona vai kādas nevalstiskas organizācijas, valsts iestādes vai pētniecības institūta biedrs?
5. Uz kādiem publiskiem informācijas avotiem šī persona atsaucas? Vai rakstā minētās personas, vietas un datumi ir norādīti pareizi?
6. Ja informācijas avots apgalvo, ka pieder pie atpazīstamas organizācijas ar labu reputāciju, jāpārbauda, vai šī persona (ar šādu vārdu, uzvārdu un ieņemamo amatu) patiešām ir minēta konkrētās organizācijas oficiālajā tīmekļa vietnē. Piemēram, ja kāds apgalvo, ka ir aģentūras Reuters reportieris, tad šīs personas vārdam vajadzētu būt iekļautam aģentūras žurnālistu sarakstā.
7. Ja persona norāda, ka ir pētnieks un izcils profesionālis konkrētā jomā, jāpārbauda viņa publicēto grāmatu saraksts, prestižākajos zinātniskajos žurnālos publicētie raksti konkrētajā jomā un zinātniskās recenzijas par šiem rakstiem.
8. Jāpārlicinās, vai domēna nosaukums atbilst vietnei. Domēnus *.com, *.org, *.net var izmantot jebkura privātpersona. Valsts organizācijas neizmanto šādus domēnus, lai publicētu savu informāciju. Ja vietnē ar šādu adresi norādīts, ka tiek publicēta oficiāla informācija, tā nevar būt uzticama.
9. Vai publicētās informācijas būtība atbilst tīmekļa vietnes būtībai? Būtu dīvaini lasīt zinātniskus rakstus tīmekļa vietnē, kas specializējusies izklaides jomā. Tāpat būtu dīvaini kādas personas privātajā mājaslapā atrast likuma par nodokļiem izrakstus. Var izrādīties, ka šī informācija ir patiesa, tomēr ir svarīgi divreiz pārbaudīt tās uzticamību. Šādu informāciju var pārbaudīt, salīdzinot to ar citos avotos pieejamo informāciju.
10. Vai ir kādas citas pazīmes, kas liecinātu par neobjektīvu pieeju informācijā vai par autora mēģinājumu uzspiest savu viedokli, piemēram, tiek popularizēts paša aprakstītais produkts, izvēlēti neobjektīvi argumenti nolūkā uzspiest personīgu viedokli vai politiskos uzskatus?

11. Cik lielā mērā publicēto informāciju var uzskatīt par jaunu vai novecojušu? Vai tā joprojām ir aktuāla mūsdienās?

Informācijas avots: Truth, Lies and the Internet. A report into young people's digital fluency // Jamie Bartlett, Carl Miller. 2011.gada septembris, http://www.demos.co.uk/files/Truth_-_web.pdf.

Resurss Nr.3

Žurnālistu ētikas kodekss

- ▶ **9.pants.** Pieprasot informāciju, žurnālistam ir jāidentificē sevi, norādot gan redakciju, gan ieņemamo amatu, kā arī jābrīdina informācijas avots, ka tā teiktais var tikt publicēts plašsaziņas līdzekļos.
- ▶ **12.pants.** Pirms tiek publicēta informācija, kas iegūta no fiziskas personas, kura ir stresa vai šoka stāvoklī vai jūtas bezpalīdzīga, žurnālistam un publiskās informācijas organizatoram ir jānodrošina, ka, publicējot šādu informāciju, netiek pārkāptas attiecīgās personas tiesības, kā arī jācenšas paredzēt jebkādu iespējami negatīvu ietekmi uz šo cilvēku.
- ▶ **14.pants.** Žurnālistam un publiskās informācijas organizatoram nevajadzētu tiešiem citātiem izmantot audio un video ierakstīšanas ierīces, ja informators pret to iebilst.
- ▶ **21.pants.** Publicējot informāciju par noziedzīgām darbībām, nelaimes gadījumiem vai citiem gadījumiem, kuros fiziskām personām tiek radīti materiāli vai nemateriāli zaudējumi, žurnālistam vai publiskās informācijas organizatoram ir jāizvairās radīt papildu ciešanas vai sāpes cietušajai personai vai notikumā iesaistītām nevainīgām pusēm.
- ▶ **37.pants.** Žurnālistam un publiskās informācijas organizatoram ir jāievēro nevainīguma prezumpcija. Personu var apsūdzēt, tikai balstoties uz spēkā stājušos spriedumu vai tiesas lēmumu.
- ▶ **41.pants.** Noziedzīgā nodarījumā cietušas personas datus publisko tikai ar tās piekrišanu vai, ja cietusī persona ir gājusi bojā, ar tās radnieku piekrišanu. Šādu informāciju var publicēt bez cietušas personas vai tās radnieku atļaujas vienīgi gadījumos, kad cietušais ir bijusi publiska persona vai ja šādu datu publicēšana ir sabiedrības interesēs.
- ▶ **47.pants.** Žurnālisti un publiskās informācijas organizatori ļaunprātīgi neizmanto fotogrāfijas, kas uzņemtas katastrofu un satiksmes negadījumu vietās vai nāves gadījumos, vai saistībā ar uzbrukumiem vai agresiju, kas var sāpināt iesaistītās puses vai to tuviniekus, kā arī emocionāli skart lasītājus un/vai skatītājus.

Žurnālistu ētikas kodekss, pieņemts žurnālistu un izdevēju kopsapulcē, Viļņā, Lietuvas Republikā, 2015. gada 15.maijā (lietuv. Žurnalistų etikos kodeksas); <http://lzlek.lt/index.php?lang=1&sid=381&tid=329>.

Otrajā nodarbībā skatāmā tabula

Pienākumi, publicējot informāciju tiešsaistē	
Pavēstīt patiesību	Neradīt kaitējumu
<ul style="list-style-type: none">• Informēt plašāku sabiedrību.• Aizsargāt informācijas brīvību.• Izmantot oriģinālos informācijas avotus.• Sniegt objektīvu informāciju.• Bez iemesla nekropļot vai nevienkāršot faktus.• Izklāstīt attiecīgo notikumu kontekstu.• Norādīt informācijas avotu.	<ul style="list-style-type: none">• Publicēt likumīgu un ētisku informāciju.• Nesniegt informāciju, kas rada agresiju, sabiedriskās kārtības pārkāpumus vai noziedzīgu darbību.• Nepārspīlēt ar attēliem, kuros redzamas dabas katastrofas vai traģiski notikumi, nāve, vardarbība vai karš.• Neradīt papildu ciešanas un sāpes cietušajam un nevainīgām pusēm.• Ņemt vērā nevainīguma prezumpciju.

Uzdevums otrajai mācību stundai

Bēgļi

— Kad skolēni ir apskatījuši šo vai citu līdzīga satura attēlu, jāizdala saraksts ar šādiem jautājumiem:

- ▶ Vai šis attēls ir reāls, vai tajā attēlota patiesība?
- ▶ Vai šis attēls ir informatīvs vai aizskarošs?
- ▶ Kas varētu notikt ārpus kadra? Kāds varētu būt šī attēla plašākais konteksts?
- ▶ Kurš uzņēmis šo fotogrāfiju? Kur un kad tā ir uzņemta?
- ▶ Ko vēsta šī vai cita tai līdzīga fotogrāfija?
- ▶ Kas varētu būt šīs fotogrāfijas mērķauditorija? Kam tā varētu būt adresēta?
- ▶ Vai šāda fotogrāfija var kādā veidā palīdzēt tajā attēlotajiem cilvēkiem?
- ▶ Vai šā paša mērķa sasniegšanai varētu izmantot kādu citu – varbūt nedaudz neitrālāku fotogrāfiju?

Informācijas avots: <http://graphics8.nytimes.com/images/2011/09/18/books/review/18HARI/18HARI-articleLarge.jpg>.

KRIEVIJAS FEDERĀCIJA

Nodarbības nosaukums: Stratēģiskā spēle “Megalopolis”, kā skolas tīkls nākamajiem vēlētājiem – prasmes strādāt ar plašsaziņas līdzekļiem (astoto un devīto klašu skolēniem).

Tēma

- ▶ Mūsdienīga skola, kas nodrošina platformu izglītošanai pilsoniskās un cilvēktiesību izglītības jautājumos un kurā izmanto jaunās informācijas tehnoloģijas.
- ▶ Mūsdienīgas izglītības ietvaros tiek attīstītas prasmes strādāt ar digitālajiem datiem, kritiski vērtēt informāciju un piedalīties lēmumu pieņemšanā.
- ▶ Pilsoniskā izglītība ir cieši saistīta gan ar nākamā vēlētāju kultūras veidošanu, gan svarīgākajām Eiropas Padomes noteiktajām sociālajām kompetencēm – spēju uzņemties atbildību, piedalīties lēmumu pieņemšanā grupā, miermīlīgi atrisināt konfliktus, līdzdarboties demokrātisku iestāžu uzturēšanā un pilnveidošanā.

■ **Atslēgvārdi:** demokrātiskas vēlēšanas, vēlēšanu tehnoloģijas, kritiskā domāšana, pirmsvēlēšanu programmu kritiska analīze, tiešsaistes vēlēšanu tehnoloģijas, atbilstoša informācija.

■ **Spēles mērķis:** stiprināt procesu, kura ietvaros skolēniem tiek nodotas uz praksi orientētas zināšanas un prasmes vēlēšanu tehnoloģiju jomā; nostiprināt apziņu par nepieciešamību piedalīties vietējās sabiedrības dzīvē; attīstīt prasmes izmantot mūsdienu elektroniskos resursus un pakalpojumus.

■ Spēles uzdevums

- ▶ Dot skolēniem praktiskas iemaņas izmantot modernās vēlēšanu tehnoloģijas.
- ▶ Iedrošināt dalībniekus kļūt par aktīviem un apzinīgiem pilsoņiem ar reālām tiesībām un pienākumiem pret vietējo sabiedrību.
- ▶ Popularizēt demokrātiskās vērtības, mudinot skolēnus kļūt par aktīviem pilsoņiem; rosināt īstenot pasākumus un sniegt sabiedrības atbalstu izglītības iestādēm un organizācijām, kuras vada pilsoniskās izglītošanas programmas bērniem un jauniešiem.
- ▶ Veidot aktīva pilsoņa, vietējās sabiedrības, nevalstisko organizāciju pozitīvu tēlu.

■ Nodarbība notiek skolā izmantojot izglītojošu tiešsaistes tīklu. Internets nodrošina mūsdienīgu mehānismu tādu individuālo un grupas mērķu sasniegšanai, kuru pamatā ir savstarpējās attiecības un informācijas apmaiņa. Internets dod iespēju izglītības un pilnveides nolūkos sazināties un nodrošināt sociālo mijiedarbību starp atsevišķām personām, grupām un organizācijām.

■ Izglītības tīkla kopienu organizēšana būtu jāstrukturē tā, lai ļautu skolēniem ērti mijiedarboties un piedalīties dialogā. Patiesībā izglītības tīkls dod dalībniekiem (skolēniem, skolotājiem, izglītības iestāžu administratoriem) iespēju tapt no saņēmēja par devēju.

■ Spēle "Megalopolis" var iestrādāt jebkurā jau esošā izglītības iestādes tīmekļa vietnē, kurā izmanto "Poll", un tam nav vajadzīgi papildu resursi.

■ Spēlei "Megalopolis" piemīt liels pedagoģiskais potenciāls kritiskās domāšanas spēju attīstīšanai, jo vēlēšanu procesā kandidātam ir aktīvi jākomunicē ar vēlētājiem, kuru uzdevums ir spēt kritiski interpretēt informāciju, lai vēlēšanās izdarītu pareizo izvēli.

■ Kritiskās domāšanas aspekti ir nodarbības "Skolas vēlētājs" pamatā, savukārt šī nodarbība ir tehnoloģiju spēles "Megalopolis" neatņemama daļa.

Norādījumi

■ Skolēniem uztic tēlot pilsētas iedzīvotājus, kuriem jāizvēlas pilsētas (klases) mērs.

■ Skolēnus iedala mazākās grupiņās (iedzīvotāju kopienās), un to uzdevums ir šāds:

1. Deleģēt vienu personu dalībai pilsētas vēlēšanu komisijā, vienoties par lēmuma protokolu. Vēlēšanu kampaņas laikā šī persona pārstāvēs iedzīvotāju kopienas (mazās grupiņas) intereses;
2. Izvēlēties vienu kandidātu pilsētas mēra amatam, kurš atbilst vēlēšanu komisijas prasībām;
3. Sagatavot kandidāta vēlēšanu programmu, ar ko vēlēšanu kampaņas laikā tiks iepazīstināti visi pilsētas iedzīvotāji.

■ Katras kopienas (mazās grupiņas) galvenais uzdevums ir efektīvi organizēt vēlēšanu kampaņu. Vēlēšanu mērķauditorija ir tikai "Megalopolis" iedzīvotāji. Lai izpildītu doto uzdevumu, katrai delegācijai ir jāveic turpmāk minētais:

1. Jāreģistrē savs kandidāts vēlēšanu komisijā un jāsaņem oficiāla atļauja rīkot vēlēšanu kampaņu;
2. Izveidot vēlēšanu kampaņas biroju, kā arī izstrādāt tā stratēģiju un taktiku;
3. Rīkot pilsētas mēra amata kandidāta preses konferenci
4. Sākt kampaņas pasākumus, pēc iespējas plašāk izmantojot pieejamos resursus;
5. Rīkot kultūras pasākumus kandidāta atbalstam, izmantojot brīvā laika pavadīšanas un pilsētas platformas (skolas vai Jauniešu centra telpas).

■ Vēlēšanu kampaņas rezultāts ir tautas balsojums, kurā pilsētas iedzīvotāji ievēl mēru, izmantojot spēles “Megalopolis” portālu (<http://www.mmgame.ru>).

■ Kad kandidāti ir reģistrēti, var sākties kampaņas pasākumi. Tomēr vispirms katram vēlēšanu birojam ir jāizstrādā sava stratēģija vēlēšanu kampaņai.

■ Turpmāk minēti galvenie uzdevumi.

1. Sagatavot kandidāta **curriculum vitae** (kopsavilkums ar fotogrāfiju) un publicēt to “Megalopolis” tīmekļa vietnē. Šis materiāls ļauj vēlētājiem iepazīties ar kandidātu. Tajā jāuzsver kandidāta personīgās īpašības un vadītāja spējas, kā arī jānorāda būtiskākie sasniegumi un dzīves plāni. Vēlētāji var iepazīties ar šo informāciju un novērtēt to.
2. **Preses konference.** Tās ietvaros kandidātam jāpauž savs viedoklis lielas auditorijas priekšā, atbildot uz preses un citu plašsaziņas līdzekļu pārstāvju jautājumiem. Parasti preses konference sniedz pirmo iespēju noskaidrot kandidāta personību. Preses konferenci rīko tiešsaistē. Dalībnieki saņem informāciju jautājumu un atbilžu veidā. Preses konferencē kandidāts iepazīstina ar sevi, uzsverot savu vadītāja un organizatorisko pieredzi, intereses, kā arī izvēli brīvā laika pavadīšanai utt. Kandidāts arī paskaidro, kāpēc ir izvēlējies piedalīties vēlēšanu kampaņā un iepazīstina ar ieguvumiem sabiedrībai, ja tiks ievēlēts mēra amatā.
3. **Kandidātu piedalīšanās TV debatēs.** Videokameru priekšā kandidāti tīmeklī pārrunā aktuālus jautājumus ar citu vēlēšanās pārstāvēto partiju pārstāvjiem. Šajās diskusijās tiek dota iespēja uzsvērt viedokļu atšķirības, kā arī līdzību, ja tāda ir. Televīzijas debatēs galveno uzmanību var pievērst kādam konkrētam, iepriekš noteiktam tematam. Piemēram, var pārrunāt tematu “Skolēnu pašpārvalde: aktuālās problēmas un risinājumi”.
4. **Kandidātu cīņas.** Šajā posmā kandidātiem ir iespēja tieši vērsties pie plašas auditorijas, lai pastāstītu par savu programmu un pārliecinātu sabiedrību par savām prasmēm īstenot iepiņānoto ierobežotā laikā. Ieteicamais laiks katrai uzrunai 2–3 minūtes. Pēc būtības uzrunai jābūt emocionālai un dinamiskai. Sarunās var uzstāties visi kandidāta vēlēšanu biroja biedri. Kandidātu cīņas notiek tiešsaistē.
5. **Kandidāta programma.** Šī ir kampaņas visinformatīvākā daļa, jo, izklāstot programmu, var detalizēti izstāstīt visas galvenās idejas, ko kandidāts īsteno, ja tiks ievēlēts amatā. Spēlē “Megalopolis” notiek vēlēšanu programmu konkurss, kurā mēra amata kandidātus aicina izstrādāt programmu pilsētas attīstībai. Konkursā uzmanību pievērš darba kvalitātei, nozīmībai, ierosināto ideju oriģinalitātei, abstraktajai domāšanai.

■ Tātad var teikt, ka tehnoloģiju spēle “Megalopolis” ir skolu tīkls nākamajiem vēlētājiem. Dalībnieki būs sagatavoti aktīvai dalībai galvenajos vēlēšanu procesos, jo būs jau reiz pieredzējuši demokrātiskas vēlēšanas.

LAV

Eiropas Padome ir vadošā cilvēktiesību organizācija. Tajā apvienojušās 47 valstis, tostarp 28 Eiropas Savienības dalībvalstis. Visas Eiropas Padomes dalībvalstis ir parakstījušas Eiropas Cilvēktiesību konvenciju - līgumu, kurš radīts, lai aizsargātu cilvēktiesības, demokrātiju un tiesiskumu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa pārrauga šīs Konvencijas īstenošanu dalībvalstīs.

www.coe.int

Eiropas Savienība ir unikāla ekonomiskā un politiskā partnerība 28 demokrātisku Eiropas valstu starpā. Tās mērķi ir miers, labklājība un brīvība tās 500 miljoniem iedzīvotāju jeb taisnīgāka un drošāka pasaule. Lai īstenotu šo mērķi, ES valstis izveido iestādes, kuru uzdevums ir vadīt ES un pieņemt tās tiesību aktus. Svarīgākās no šīm iestādēm ir Eiropas Parlaments (pārstāv Eiropas iedzīvotājus), Eiropas Savienības Padome (pārstāv valstu valdības) un Eiropas Komisija (pārstāv ES kopējās intereses).

<http://europa.eu>

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE